

БІЛІМ

ТҮЛЕКТЕРГЕ АТТЕСТАТ ТАПСЫРЫЛДЫ

3-4 МАУСЫМ КҮНДЕРІ АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНЫҢ БАРЛЫҚ МЕКТЕБІНДЕ САЛТАНАТТЫ ТҮРДЕ ТҮЛЕКТЕРГЕ АТТЕСТАТ ТАПСЫРУ РӘСІМІ ӨТТІ. ШАРАНЫҢ КҮШЕЙТІЛГЕН САНИТАРИЯЛЫҚ-ДЕЗИНФЕКЦИЯЛЫҚ РЕЖИММЕН, БЕКІТІЛГЕН ТӨРТІПТЕ ЖҮРГІЗІЛУІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛДІ.

Бүкіл әлемдік пандемияға байланысты қауіпсіздік шараларын сақтау мақсатында биылғы түлектерге аттестат тапсыру салтанаты да жылдағыдан өзгеше аталып өтті. Жыл сайын бұл іс-шара маусым айының ортасында өткізілетін. Алайда елдегі ерекше жағдайды ескере отырып, Білім және ғылым министрі Асхат Аймағамбетов алдын ала өзгерістермен таныстырған. Ол мектеп бітірушілер үшін қорытынды аттестаттау емтихандары болмайтынын және ҰБТ-ға қашықтан дайындалу қажеттілігін ескере отырып, бұл іс-шараны маусым айының басында өткізу жоспарланғандығын жеткізген болатын.

Сондай шаралардың бірі Талдықорған қаласындағы дарынды балаларға арналған үш тілде оқытатын №20 арнаулы лицейінде өтті. Үлкен өмірге қадам басқан түлектер үшін салтанатты түрде соңғы қоңырау соғылып, ұстаздары ақжарма тілектерін жаудырды. Жиынға Алматы облыстық денсаулық сақтау басқармасының басшысы Бауыржан Ысқақ қатысып, лицейдің өскелең ұрпаққа сапалы білім, саналы тәрбие берудегі

жеткен жетістіктеріне тоқталды. Осы орайда дарынды балалар даярлауда лицей ұстаздарының еңбегі орасан зор екенін тілге тиек етті.

Жалпы биылғы жылы лицейде 36 оқушы жас түлек атанса, олардың алтауы «Алтын белгі», тоғызы «Үздік аттестат» иегері. Бұдан сырт халықаралық, республикалық, облыстық пән олимпиадалары мен ғылыми жоба байқауының жүлдегерлері бар. Лицей директоры Сәлима Мәмлеева да түлектерге сәт-сапар тілеп, құттықтауын жеткізді.

— Құрметті түлектер, бүгін сіздер үшін де, ата-аналар мен ұстаздар үшін де толқынды сәт. Қимас мекен, алтын ұяға айналған лицейдегі алаңсыз күндер аяқталып, азаматтық жауапкершілігі мол кезеңге аяқ бастыңыздар. Лицей қабырғасында алған білімдеріңіз бұл жолда сенімді серік болады деп сенемін. Лицей — ол болашақтың балауса сәттерінің куәсі болған, балдәурен бала шақтан арман толы болашаққа жетелер білімнің алтын шамшырағы. Лицейіміздің өркендеуіне өз үлесін қосқан түлектерімізді мақтан тұтамыз. Барлығымыз

үшін биылғы оқу жылының соңғы тоқсаны ерекше жағдайда өтті. Қашықтан оқыту кезінде ата-аналар қауымы ұстаздармен бірлесіп, жұмысты дұрыс ұйымдастыруда ерлік таныттыңыздар. Қиын кезде балаларға тіреу болып, өлшеусіз еңбек еттіңіздер. Сіздердің қолдауларыңыз үйде отырып білім алуға жағдай жасауларыңыз қашықтан оқытуды ұйым-дастыруға мүмкіндік берді. Сол үшін сіздерге алғыс айтамын! Ал, түлектерге ақ жол тілеймін, біз артқан үмітті ақтайды деп сенемін, — деді ол.

Бұл күні облыс көлемінде 15 256 түлек мектеп бітірді. Олардың ішінде 1177-і «Алтын белгі», 851 түлек «Үздік аттестат» иегері. Айта кетсек, аттестатты салтанатты тапсыру шарасы мектеп қабырғасында шектеулі конигентпен өткізілді. Яғни, шараға түлектер мен олардың ата-анасы ғана санитарлық-гигиеналық шектеулерді қамтамасыз ете отырып қатыстырылды.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ
Суретті түсірген
Ж.МҰСАБЕКОВ

НЕГЕ?

ҚИЯЛДЫҢ МЕРТІККЕН КҮНІ

Жақын арада өткен ведомствоның аппараттық кеңесінде Білім және ғылым министрі Асхат Аймағамбетов қыркүйекке дейін қалған тоқсанның бейнесабақтарын түсіру керектігі жайлы сөз етті. Бұл жаңалық біраз ата-ана мен оқушыны абдыратып тастағаны рас. Себебі, бейнесабақтар дайындалып жатқанына қарағанда, келесі оқу жылы да онлайн түрде өтеді ме деген күдік жоқ емес. Бұл тұрғыда кей ата-ана қашықтықтан оқытудың кемшіл тұстары барын да айтады. Олардың ойынша, баланың үйде көк жәшікке телміріп дәріс тыңдағанынан гөрі, мектеп қабырғасында ұстаздарының тәлім-тәрбиесімен білім алғаны анағұрлым жақсы. Әлемдік пандемияға байланысты сын сағатта шұғыл шешім қабылдап, қашықтықтан оқытуға мәжбүр болғанымыз айдан анық. Алайда, биыл алтын ұя мектебімен қош айтысып, үлкен өмірге қадам басқалы отырған жас түлектің жағдайы қалай болмақ? Ұлттық бірыңғай тестілеуге дайындық қай деңгейде жүргізілуде? Өзгеріске толы болған оқу жылынан соң ҰБТ сынағында да өзгерістер орын алады ма? Көптің көкейіндегі сауал — осы.

Жұқпалы дертке байланысты оқудың жүйесі өзгертілгенімен, ҰБТ-ның тестілеу форматы өзгермейді. Елдің Бас мұғалімі Асхат Аймағамбетовтің мәлімдеуінше, тестілеу әдеттегідей бес пән бойынша жазбаша түрде өтеді. Олардың үшеуі — міндетті, екеуі — таңдау бойынша. Биыл тестілеу уақыты 3 сағат 50 минуттан 4 сағатқа дейін артып, оқушыға қалыптасқан қолдануға да рұқсат беріліп отыр. Алайда қойылар талап та қатаң. Себебі, түлектер

тест тапсыратын ғимаратқа face ID, яғни бет-әлпетті тани-тын құрылғы арқылы кіргізіледі. Бейнежазбаны қарау кезінде оқушының тыйым салынған зат-ты пайдаланғаны анықталса, ҰБТ нәтижесі жойылады. Сондай-ақ, биылғы жаңашылдықтардың бірі — педагогикалық мамандықтар бойынша ҰБТ-дан өту баллы бұрын 60 болса, енді ол 70-ке дейін көтерілген. Тестілеу кезінде коронавирустық пандемияға байланысты санитарлық-эпидемиологиялық қауіпсіздік талаптарын сақтау қатаң қадағаланбақ. Бұл жылы 131 755 түлек Ұлттық бірыңғай тестті тапсырады. ҰБТ 20 маусымнан 5 шілдеге дейін 15 лекпен, 161 пунктке өткізіледі деп жоспарланған.

Жыл сайын оқушылар 11-сыныпқа көшкеннен кейін ҰБТ сынағына дайындықты қызу бастайтын. Мектепте ұстаздарының, ал одан сырт уақытта қосымша дайындау орталықтарының көмегіне жүгінетін. Биылдыққа Ұлттық тестілеу орталығының сайтындағы 70 нұсқа арқылы байқау сынағын тапсырып, өз беттерінше дайындалды. Кейбір шалғай ауылдың оқушылары интернет байланысының на-шарлығынан байқау тес-тін тапсырмақ түгілі, дәріс тыңдаудың өзінде біраз қиналып қалғандығын да естіп жүрміз. Ал соңғы тоқсаннан бері дайындықтың бетін көрмей, өз бетінше әзірленген талапкер ҰБТ сәтінде білімін дәлелдей ала алар ма екен деген сөздер қазірден ел ішінде желдей есіп жүр. Ал мендік сананы: тест жүйесімен білім бағалауға келісім берілген күнді қиялдың мерттіккен күні дейтін біртүрлі ой мазалай береді. Неге?

Лина АЙДЫНҚЫЗЫ

АНДАТПА

МӘСЕЛЕ

4-бет

ТЕНДЕРГЕ ТЕЛМІРГЕН САЯБАҚ

СҰХБАТ

7-бет

ЖЕМҚОРЛЫҚ — ЖҰҚПАЛЫ ДЕРТ

ЗНАЕТЕ ЛИ ВЫ?!

10-стр

ЧТО ТАКОЕ ШЮС?

ЖАНЫҢДА ЖҮР ЖАҚСЫ АДАМ

13-бет

ЕЛ СЫЙЛАҒАН АЗАМАТ

ІЛТИПАТ

МЕДАЛЬМЕН МАРАПАТТАЛДЫ

Алматы облысының Полиция департаментінде мерейлі жасқа жеткен ардагерлер естелік медальдармен марапатталды. Мұндай құрметке 80 жастың биігіне көтерілген Юрий Васильевич Цой мен 70 жасқа толған Тұрарбек Құмарұлы Байқаш ие болды.

Юрий Васильевич 35 жылдан астам уақыт тәртіп сақшыларының денсаулығын нығайту жолында абыройлы еңбек еткен дәрігер. Алматы облысы Полиция департаментіне қарасты медицина қызметін ұзақ жыл басқарған В.Цой өзінің еңбек жолында әртүрлі марапатқа ие болса, енді оның өңірінде «Жеңіс» медалі жарқырайтын болады. Юрий Васильевичке бұл марапаттың берілуі тегін емес. Оның балалық шағы алапат соғыс жылдарына тап келді. Буыны енді қатып келе жатқан бала болса да ол соғыстан кейінгі ауыр жылдар-

да шаруашылықтың бір шетінде жүрді. Еңбекпен тапқан нанның қадірін сезініп өскен ұрпақтың өкілі ретінде өмір бойы адал қызмет атқарды. Тұрарбек Құмарұлы Байқаш – ішкі істер органының барлық жауапты саласында шыңдалған жан. Ол Алматы облысының даңқты генералы А. Болсамбековтің қол астында қызмет атқарып, небір күрделі қылмыстарды ашу жұмысының бел ортасында жүрді. Осындай қажырлы еңбегі үшін оған милиция генерал-майоры А.Болсамбековтың бейнесі бедерленген естелік медаль табысталды.

«Мерейлі жасқа толып отырған ардагерлердің облыстық ішкі істер органына сіңірген еңбектері зор. Бүгінгі ұрпақ осындай қиын да жауапты қызметтің жауапкершілігін абыроймен атқарған ардагерлерден үлгі алуы тиіс. Тұрарбек

Құмарұлы қызмет атқарған жылдары қазіргідей озық технология болған жоқ. Бірақ бірде бір қылмыс ашылмай қалмайтын. Юрий Васильевич болса құрметті демалысқа шыққанша Гиппократанты мен ішкі істер органының антына адалдық танытты, жан-тәнімен жігерлі еңбек етті. Еліміздің қауіпсіздігін қамтамасыз ететін жеке құрамның денсаулығына жауапты болды», – дейді ішкі іскер және Ұлттық Ұлан Ардагерлер кеңесінің Алматы облыстық кеңесінің төрағасы Болат Ғұсманұлы Қожақов. Мерейтой иелерін Талдықорған қалалық Ардагерлер кеңесінің төрағасы Есімхан Есентайұлы Қартқожин де құттықтап, оларға зор денсаулық пен ұзақ өмір тіледі.

Гүлнәр ЖАПАРҒАЛИҚЫЗЫ

МЕДИЦИНА

РЕАНИМОБИЛЬ ТАПСЫРДЫ

ТАЛДЫҚОРҒАНДАҒЫ «АСПМК-519» КОМПАНИЯСЫ ОБЛЫСТЫҚ ЖЕДЕЛ ЖӨРДЕМ ЖӘНЕ ШҰҒЫЛ МЕДИЦИНАЛЫҚ КӨМЕК СТАНСАСЫ ЖАНЫНДАҒЫ САНИТАРЛЫҚ АВИАЦИЯ БӨЛІМІНЕ РЕАНИМОБИЛЬ ТАПСЫРДЫ.

Алматы облыстық денсаулық сақтау басқармасы басшысының емдеу ісі жөніндегі орынбасары Өмірзақ Ниязбеков «АСПМК-519» ЖШС құрылтайшыларының бірі Виктор Сычевқа, құрылыс жөніндегі директор Павел Немытовқа, аталмыш компанияның Талдықорған қаласы бойынша әкімшілік директоры Мұрат Жарқыновқа санитарлық автокөлік сатып алып, көмек көрсеткендері үшін облыстық басқарма атынан рахмет айтты. Өмірзақ Ниязбеков еліміз үшін осы қиын кезеңде «АСПМК-519» ЖШС компаниясының ұжымы медицина қызметкерлерінің еңбегін бағалап, олардың жұмыстарына аса қажетті құнды сыйлық бергенін атап өтті. Оның сөзінше, өнеркәсіп орны біздің облыстағы денсаулық сақтауды дамытуға зор үлес қосты.

Салтанатты рәсімде Виктор Сычев те сөз алды. «Біздің компания мұқтаж адамдарға көмектесуде белсенділік танытып келеді. Текелі қаласындағы 200 сырқат балаға жалпы сомасы 1,5 млн. теңгеге азық-түлік алып берілді. Кәсіпорынның бұрынғы жұмыскерлеріне, зейнеткерлерге 9 млн. теңгеге көмек көрсетілді. Сол сияқты «АСПМК-519» ЖШС ұжымы медицина мамандарына арналған заманауи құралдармен жабдықталған реанимобиль сатып әпергенді жөн деп шешті», – деп атап өтті ол. Мұнан соң шараға қатысушылардың қызу қол соғып қолдауымен облыстық жедел жәрдем мен шұғыл медициналық көмек стансасының директоры Қанат Қалдыбаевқа санитарлық автокөліктің кілтін салтанатты түрде табыс етті.

Атап өтсек, мемлекеттік коммуналдық кәсіпорын өткен жылы 923 546 шақыртуға, ал 2020 жылдың төрт айында 276 810 шақыртуға қызмет көрсеткен. Биылғы жылы санитарлық авиация желісі бойынша 885 шақырту қабылданып, қызмет жасалған.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

Алматы облысында «Toyota Camry» автокөлігін мас күйде тізгіндеген Өзбекстан Республикасының 33 жастағы азаматшасы көлікті басқара алмай, жол апатына түсті. Бұл туралы Алматы облысының полиция департаменті мәлімдеді.

Көлік «Алматы-Бішкек» тас жолының 43 шақырымында аударылып кеткен. Аталған дерек ҚР ҚК 345-1 бабының 2-бөлігімен ішімдік ішіп масаң күйде көлік жүргізу қағидасын ерескел бұзып, абайсызда адам денсаулығына ауыр

зиян келтіру» бойынша айыпталған.«Апат салдарынан 31 жастағы ер адам мен 23 жастағы әйел адам дене жарақатын алып, ауруханаға түсті. Шетел азаматшасы 2017 жылдың 16 мамырында Қарасай ауданының мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотымен ҚР ӨҚБТК-нің 517-бабының 7-бөлігіне сәйкес, көші-қон заңнамасын бірнеше рет бұзғаны үшін кінәлі деп танылған. Азаматшаға қатысты сот 2022 жылдың 16 мамырына дейін оның келуін шектей отырып, Қазақстан Республикасынан шығарып жіберу түріндегі әкімшілік жаза қолданған. Азаматшаның Қазақстан Республикасы аумағында заңсыз болуына байланысты,

ЖОЛ АПАТЫНА ТҮСТІ

бұл дерек Қарасай ауданының полиция бөлімінде ҚР ҚК-нің 392 бабының 1 бөлігіне сай қылмыстық теріс қылық ретінде және «ҚР Мемлекеттік шекарасын қасақана заңсыз кесіп өту» бойынша тіркелген. Айыпталушы тізгіндеген көлікті ҚР азаматы болып табылатын өзінің әпкесінен ұрлап, айдап әкеткен»,– деп хабарлайды Алматы облысы Полиция департаменті бастығының орынбасары, полиция полковнигі Данияр Мендебаев. Енді ол азаматша ҚР ҚК-нің үш бабы бойынша жауапқа тартылады.

Л. КӘЛІМХАН.

ЗАҢ АЯСЫНДА

ҚАРАҚШЫ ҚҰРЫҚТАЛДЫ

Алматы облысы Еңбекшіқазақ ауданының полицейлері қылмыстық топтың мүшесін құрықтады. Олар биыл сәуір айында Ескі қаласының 84 жастағы тұрғынының үйіне қарақшылық шабуыл жасаған. Түн ішінде қариялардың үйінің есігін бұзып кіріп, егде жастағы кейуананы қорқытып, ақша талап еткен. Жымысқы ойлары іске аспаған күдіктілер отағасын соққыға жығып, қолға ілінген құнды заттарын алып, ізін суытқан.

«Полицияға арыз берген зардап шегушілер үй мүлкінің ұрланғанын хабарлаған. Дегенмен бірнеше күннен кейін денсаулығы нашарлап, дәрігерлердің көмегіне жүгінген кезде қариялардың үйіне қарақшылық шабуыл жасалғаны анықталды. Аталған дерек бойынша қылмыстық іс қайта қаралып, қарақшылық жасау дерегіне өзгертілді. Қылмысқа қатысы бар тұлғаларды анықтау үшін ең тәжірибелі мамандар есебінен топ құрылды. Қылмысты ашуға бағытталған кеңауқымды іздестіру шаралары барысында із кесушілер қарақшы топ мүшелерін анықтап, олардың біреуін Түркістан облысынан ұстады»,– деді Еңбекшіқазақ ауданы Полиция басқармасының басшысы, полиция полковнигі Талғат Сөйілханов.

Аудандық полиция басшысының айтуынша, 84

жастағы қарияның қарсылық көрсететінін есепке алмаған күдіктілер, оның кеуде тұсына пышақ жарақатын салған. Үй иесінің құлаған сәтіп пайдаланған олар қолға ілінген бағалы заттарды алып кеткен.

Облыстық ПД баспасөзі таратқан ақпаратқа сәйкес, 1983 жылы туған Түркістан облысының тумасы Сайрам ауданында ұсталып, қарақшылық шабуылға қатысу бар деген күдікпен Еңбекшіқазақ ауданына жеткізілген. Қазіргі уақытта аталған дерек бойынша ҚР Қылмыстық кодексінің 192-бабына сәйкес сотқа дейінгі тергеу амалдары жүргізілуде. Күдікті азамат аудандық полицияның уақытша ұстау оқшаулағышына қамауға алынған. Тәртіп сақшылары топ мүшелерінің бұдан өзге де қылмыстарға қатысы бар-жоғын анықтауда.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

ЗАМАН ТАЛАБЫ

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ – БОЛАШАҚТЫҢ КЕПІЛІ

Заман талабына сай қазіргі мектеп білім, білік пен дағдылары қалыптасқан жеке тұлғаны дайындаумен шектеліп қоймай, өмірдің өзгерістеріне дайын болатын, белсенді және шығармашыл ойлайтын, интеллектуалды, жан-жақты дамыған жеке тұлғаны дайындауы тиіс.

Білім беру жүйесіндегі инновациялардың саны мол екені белгілі. Бірақ шын мәнінде инновация деп оқушының әрқайсысы жеке басының даму ерекшеліктерін танып, олардың барлығының да танымдық шығармашылығын шабытын оятатын, сол бағытта жұмыстарды дұрыс ұйымдастыра, жүргізе алатын, қызметін алдыңғы орынға қойылған оқыту үдерісін айтамыз.

Білім берудің мазмұнын жаңарту деген – оқыту мен тәрбиелеудің

әдіс-тәсілдерінің, орта білім берудің барлық моделін, мазмұны мен құрылымын қайта қарастыруы, оқушылардың жетістіктеріне жаңа бағалау жүйесін енгізу. Білім берудің мазмұнын жаңарту нәтижесінде оқушы әр сабақта өзі білім «табушы» болып, белсенді қызметімен сипатталатын болады. Бұл жағдайда оқушы – білім алудың объектісі, мұғалім – оқушының танымдық қызметінің ұйымдастырушысы.

Критериялды бағалау мұғалімдер мен оқушылар және

ата-аналарға да тиімді бағалау түрі. Өйткені, мұғалім үшін – сапалы нәтижеге әкелетін критерилер құрастыруға мүмкіндік туса, ал оқушылар табысқа жетелейтін өзін және өзгелерді бағалау арқылы кері байланысқа түсіп, түсінбегенін түзете алады. Ата-аналар тарапы болса баланың оқу сапасын бақылайды.

Аталмыш бағдарламаның мәні – баланың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру. Оқушы өзінің мектеп қабырғасында алған

білімін өмірінде қажетке асыра білуі керек. Оқушы бойындағы қабілетті жетілдіріп, оқушаларды болашаққа жетелеп, жақсы істі бастағалы отырмыз. Жаңартылған білім – болашақтың кепілі.

Ақшолпан ЕСЕМБЕКОВА,

Бірлік ауылындағы

Бірлік орта мектебінің

химия пәні мұғалімі.

САРҚАН АУДАНЫ

ПОЛИТИКА

НИКАКОГО ДВОЕВЛАСТИЯ НЕ СУЩЕСТВУЕТ

Президент РК Касым-Жомарт Токаев в интервью российскому изданию «Комсомольская правда» ответил на вопросы преемственности и слухи о двоевластии, сообщает Алатау.

«Никакого двоевластия не существует, об этом неоднократно говорил и сам Нурсултан Абишевич, призывая объединиться вокруг действующего президента», - отметил Глава государства.

Также президент рассказал, что он сохранил курс преемственности.

«Первый Президент Нурсултан Назарбаев — фигура исторического масштаба, основатель современного Казахстана. В скором времени (6 июля) мы отметим его 80-летний юбилей. Конечно же, будем говорить о его заслугах перед нашим народом и международным сообществом. Для нас важно сохранить его историческое и политическое наследие, это необходимо для укрепления казахстанской государственности. Поэтому первым пунктом моей предвыборной платформы была названа именно преемственность», - сказал Токаев.

«ALATAU-AQPARAT»

КУЛЬТУРА

ТЕЛЕКАНАЛ «АБАЙ» БУДЕТ ЗАПУЩЕН В КАЗАХСТАНЕ

Об этом на своей странице в Facebook сообщил первый заместитель руководителя Администрации Президента РК – Даурен Абаев.

Даурен Абаев посвятил свою запись режиссеру Талгату Теменову. Ранее Теменов оставил пост в соцсетях по актуальным вопросам отечественного телевидения.

«... В то же время я хочу сказать, что в этом году мы планируем открыть культурный канал «Абай». Серия «Сулеймен Султан», упомянутая в вашей статье, не является неожиданностью. В течение многих лет мир кипел в пылу конкуренции и профессионализма. Это также популярно. Я хочу заверить вас, что мы достигнем этого уровня и даже превзойдем его», - написал Даурен Абаев.

СОБ.КОРР.

СТАТИСТИКА

РАБОТАЮТ 33 ДЕТДОМА

В Казахстане сокращается количество детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, а также детских домов. Сейчас их в стране 33, передаёт Алатау.

«В этом году число детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, уменьшилось на 3 893 человека. Их размещение в семьях увеличилось на 70 процентов. Количество организаций, предназначенных для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, уменьшилось на 33. Число детей-сирот сократилось на 568 человек», - сообщил и.о. председателя Комитета по защите прав детей Министерства образования и науки Казахстана Дулат Жекебаев.

Об этом пишет Tengrinews.kz.

СОБОЛЕЗНОВАНИЯ

СКОРБИМ...

Из-за тяжёлой болезни ушёл из жизни ЖУМАТАЕВ БОЛАТ БАЙГУЛЖАНОВИЧ.

Любящий муж и отец, воспитавший троих сыновей. Этот прекрасный журналист, автор множества очерков и статей, писал о людях всяких профессий. Он был заместителем редактора республиканской информационно-медицинской газеты «Талдау хабаршысы Талдықорған».

Болат Жуматаевич был талантливым человеком, обладал почетным званием и медалью "Еңбек үздігі". Его кончина, это трагедия – с ним уходит целый пласт журналистской эпохи. Он завоевал любовь и уважение всех, кто его знал. Его мастерство, самоотдача работе и доброжелательное отношение не имело границ.

Для друзей и коллег, Болат Байгулжанович всегда был об-

разцом преданности своему профессиональному и человеческому долгу. Он навеки останется в нашей памяти, как пример жизненной мудрости, человечности и честности.

Память о нём навсегда сохранится в сердцах тех, кто знал этого замечательного человека...

Сложно говорить, еще труднее смириться с потерей. Светлая память ему. Боль от утраты не передать словами. Родные и близкие, мы выражаем наши искренние соболезнования. И глубоко скорбим о смерти ЖУМАТАЕВА БОЛАТА БАЙГУЛЖАНОВИЧА.

Редакция республиканской общественно-политической газеты «Алатау».

ЗДОРОВЬЕ

ГРИБКОВЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ КОЖИ ГОЛОВЫ

Волосы – показатель здоровья всего организма, поэтому следить за их состоянием крайне важно. У грибка головы есть несколько специфических признаков, а также несколько общих, которые могут вызываться различными заболеваниями. Грибок кожи головы достаточно редкое, но очень неприятное заболевание. Оно может сопровождаться разными симптомами, и чем раньше будет поставлен правильный диагноз и начато лечение, тем быстрее вы избавитесь от этого заболевания.

Это заболевание не относится к опасным, однако имеет три неприятных последствия:

1. Окружающие относятся негативно к больным грибком.

2. Голова выглядит не эстетично, приходится скрывать проплешины под головными уборами, из-за чего под ними голова потеет и грибок распространяется еще активнее.

3. При микозе паразитические микроорганизмы выделяют токсичные вещества, которые с лимфой и кровотоком распространяются по всем органам и тканям, вызывая интоксикацию. Она может сопровождаться общей слабостью, головными болями, тошнотой, снижением иммунитета.

Причины возникновения грибка кожи головы

Себорея — признак грибка кожи головы. Любой грибок, включая грибок кожи головы, крайне заразное заболевание. Разносчиком обычно является больной человек. Споры и сам грибок активно размножается на поверхности дермы, и чешуйки кожи становятся источниками распространения инфекции. Попадая на кожу здорового человека, грибок начинает усиленно размножаться, формируя все новые и новые очаги микоза. Но не всегда при контакте здорового и больного человека происходит заражение.

Чтобы подхватить грибок, нужно несколько благоприятных факторов, среди которых можно назвать следующие:

1. Тепло.

2. Несоблюдение правил личной гигиены.

3. Высокая влажность.

4. Микротрещины и другие повреждения дермы.

5. Снижение иммунитета.

Грибком можно заразиться как через предметы одежды, например, при примерке шапки в магазине или на рынке, так и в парикмахерских, са-

лонах красоты через нестерильные ножницы. Часто заражения происходят в спортивных залах, тренажерных залах и других общественных местах активного отдыха.

При выявлении грибка надо соблюдать гигиену, а так же все постельные белье, личные принадлежности обрабатывать дезинфицирующим средством. А чтобы не заразиться грибком кожи головы, необходимо соблюдать следующие правила:

- В общественных бассейнах носить резиновую шапочку.

- Новую шапку перед использованием постирать хозяйственным мылом.

- Не носить шапку в помещении, избегая излишнего потоотделения.

- Не допускать загрязнения головы – мыть так часто, как этого требуется.

- Минимизировать контакты с бездомными животными.

Чем лечить грибок кожи головы?

Существует огромное количество лекарств для лечения грибка кожи головы. Чаще всего дерматолог или трихолог назначает комплексное лечение, состоящее из нескольких препаратов.

А.Қ.ЖУМАКУЛОВ,
дезинфектор Капшагайского городского отделения «НЦЭ».

РАВНОПРАВИЕ

ЗАДАЧИ ГЕНДЕРНОЙ ПОЛИТИКИ

В Республике Казахстан женщины, можно сказать составляют больше половины населения, их положение, роль и статус имеют важное значение в обществе, поэтому вопросы гендерного равенства отнесены к числу важных социальных проблем не только в Казахстане, но и во всем мире. Казахстан присоединился к важнейшим Конвенциям и Декларациям ООН и других международных организаций по правам женщин, что способствовало улучшению ситуации в сфере реализации политических прав женщин, преодолению скрытой и открытой гендерной дискриминации. Особенно важным с точки зрения реализации политических прав казахстанских женщин является присоединение страны к Конвенциям ООН «О ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин», «О политических правах женщин», «О гражданстве замужней женщины». Также Казахстан подписал ряд актов Международной организации труда, касающихся прав женщин и детей. За годы независимости в Казахстане было проведено множество конференций и заседаний посвященных именно проблемам гендерного неравенства. В 2005 году было принято «Стратегия гендерного равенства в РК на 2006 - 2016 годы». В 2009 году было принято 2 Закона по продвижению гендерного равенства. Согласно мировому опыту женщины вносят особый вклад в общественную жизнь. Также приоритетной задачей должно быть широкое гендерное просвещение политической элиты по вопросам участия женщин в политических процессах, осмысление и постановка гендерных проблем, а так же разработка методов решения этих проблем по мировому опыту.

Основные принципы гендерной политики в нашей

стране устанавливают равные права мужчин и женщин, что гарантировано Конституцией РК. Задачи гендерной политики достижение сбалансированного участия мужчин и женщин во властных структурах, обеспечение равных возможностей для экономической независимости, развития своего бизнеса и продвижение по службе, создание условий для равного осуществления прав и обязанностей в семье. Однако законодательного оформления принципов равных возможностей для обоих полов недостаточно, чтобы преодолеть исторически сложившиеся стереотипы о женском участии в политике. Поэтому для нашего государства огромное значение имеют вопросы теоретического обоснования и развития национального механизма, исследования институциональное развитие, политическая практика и анализ достижения гендерного равенства.

В целом следует отметить, что одним из важных направлений современной политике по обеспечению гендерного равенства является демократизация политической системы. Социально-экономическая трансформация нашего общества требует от государства формирования политике, в большей степени учитывающей вектор изменений в международной политике гендерного равенства.

Женщины тонко чувствуют жизненную ситуацию благодаря природному женскому чутью им легче справиться со сложными ситуациями они быстро находят верный путь и правильное решение. Работая они всегда находят время и силы для семьи совмещая при этом работу и дела семьи.

Майкуль МАМУТОВА,
судья Талдықорганского СМАС.

МӘСЕЛЕ

Мендерте Елмірген еңбекші

Осы орайда мемлекеттік сатып алу конкурстары ең көп сыналатын тақырыптардың біріне айналғанын да айта кету керек. Шыны сол, бұл саладағы келеңсіздіктерден талай жылдан бері арыла алмай келеміз. Ашықтық пен айқындық, әділдік пен заңның үстемдігін орнатуды көздеген өзгерістер жыл сайын енгізіліп отырғанымен, тендердің айналасындағы түйткілдердің таусылар түрі жоқ. Бұл туралы неге айтты деменіз. Біз сөз еткелі отырған мәселе осы төңіректе өрбімек. Яғни, тендерге телміріп келген саябақтың жырын айтамыз.

Қала маңында орын төпкен Көктал ауылындағы саябақты қалпына келтіру жұмысы осыдан төрт жыл бұрын бастау алыпты. Бесінші жылға созылған жұмыс күні бүгінге дейін «сиырқұймышақтанып» созылып келеді дейді тұрғындар.

«Саябақ мәселесі көтерілгелі бері биыл бесінші жыл. Талдықорған қаласының әкімі болған Е.Алпысовтың тұсында жүйелі жұмыс жүргізіліп еді. Жөндеу жұмысы аяқталуға шақ қалған тұста шаһар әкімі ауысып кетіп, іс кілт тоқтап қалды. Әкім

Соңғы жылдарда халықтың игілігіне арналған барлық мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар тендер арқылы іске асатын болды. Яғни, ауыз су мен табиғи газды тарту, жол мен коммуникация желілерінің құрылысы және жөндеу жұмыстары, мектеп, аурухана мен баспана салу, өзге де алуан түрлі мемлекеттік тапсырыстар, тіпті ішкі саясат саласындағы үгіт-насихат жұмыстарына дейін осы конкурс жүйесі арқылы атқарылады.

саябақтың күзетшісіндей болған. Яғни, олар сол жерге күнделікті барып, тексеріп тұруды әдетке айналдырған. Дей тұрғанмен, жұмыс алға жылжыр емес. Тиіп-қашып жүріп істеген компания жұмысшыларының жасағаны: құдық қазып, су шығарған. Содан көділгі суасты сорғыш қойыпты. Негізі субұрқақ жасамақ ойлары бар екен.

«Бес жылға тарта уақыт жыр болып келетін саябақтың мәселесі биылғы

Еркін ауылының 90 жылдық тойына дейін аяқталса деп едік. Ал мына қалыппен жүре берсе, қыркүйектің 12-іне жоспарланған той бұл жерде өтпейтін секілді» деп реніштерін білдірген ақсақалдарға бұрынғы әкім Қ. Матаев саябақ жұмысы қыркүйекке дейін дайын болады депті. Бірақ, іс ілгері баспай, айтылған сөз аяқсыз қалып келеді. Шырмауықша шырмалған мәселенің мәнісін анықтауда Көктал ауылындағы саябақты көзбен көріп, істің мән-жайымен танысқан едік.

Біз барғанда мұнда үш жұмысшы жүр екен. Олардың бірін сөзге тартып көрдік. Бастығымыз құрылыс заттарын алуға базарға кетті, келіп қалар деген жұмысшы ағай өзі істейтін құрылыс фирмасы қалай аталатынын білмей дал болды. Екі сөзінің бірінде есіме түспей тұрғаны дей берді.

«Қандай құрылыс фирмасында жұмыс істеп жүргендеріңізді білмейсіздер ме?» деген сөзімізге: «Бұрынғы атауын білем ғой, әлгі немене еді. Қап оның да аты есіме түспей тұрғаны. Қалай еді, әлгі... әйтеуір «тасы» бар» дей берді.

«Есте сақталмайтындай, компанияның аты соншалықты қиын ба еді. Ең құрығанда басшыңыздың аты-жөнін білетін

шығарсыз?» дегенімізге ләм-лим демеді. Біраз уақыттан соң есіне түскен болар: «Асыл тау» құрылыс фирмасында жұмыс істеп жатқандығын айтты. Атауын есіне түсіріп, қуанып кетсе керек, бірден сөйлей жөнелді. Айтуынша, бұған дейін бұл жердің жұмысымен «Шымыр Бетон» ЖШС айналысыпты. Ал «Асыл тау» құрылыс фирмасының бұл жұмысқа кіріскелі бір жарым айдың жүзі болған. Алғаш келгенде саябақ іші қоқыстан көз ашпай тұрған екен. Содан, жаппай тазарту жұмысын жүргізіпті. Электр тоғын тартқан. Бұрынғы төселген тастардың бетін қайта өңдеп, өсіп кеткен шөптерді тазалаған. «Мұнымен қоса «беседкалар» жасап жатырмыз. Су кіргіздік. Ойын алаңдарын қайта тегістеп шықтық. Тау болып үйілген бөтелкені көрсеніз ғой. Оның бәрін жып, бөленбай жылғы қоқысты шығардық» – дейді мердігер компанияның жұмысшысы.

Үш жарым гектар жерді алып жатқан саябаққа бұған дейін екі мәрте жөндеу жұмысы жүргізілген. Екеуінде де ақша бітіп, жұмыс аяқталмаған көрінеді-мыс. Ауыл ақсақалдарының айтуынша жайқалып тұрған ағаштар да қурап, Е. Алпысовтың тұсында егілген шыршалардың да түгі қалмаған.

«Ә деп бастағанда саябақта бәрі болды. Балалар алаңында бір түрлі ойын құралдарына дейін қойылып еді. Жұмыс тоқтап, соңында бәрі быт-шыт болды ғой. Әйтпесе, айналаның бәрі гүлмен көмкеріліп, абаттандырылып, жайнап тұрған. Айтқандай, аз ғана жұмыс қалып еді. Ақша басқа арнаға жұмсалып кеткен соң, жұмысшылар кетіп тынды. Сөйтіп, бұл жер қараусыз қалды. Неге десек, саябақ не қаланың, не ауылдың әкімдігіне тиесілі емес-тін. Бір сөзбен айтсақ, ешкімнің қарауында жоқ. Алайда, бір ғана саябақтың өзіне «двойной ақша» шығып отыр. Алдыңғы жөндеу жұмысына 43 млн теңге бөлінді деп естігенбіз. Енді мынаған да дүниенің ақшасы бөлініпті. Оны қазіргі мердігер компаниясының басшысынан нақтылап сұрап аларсың» – деді ауылдық ақсақалдар кеңесінің төрағасы.

Қалай десек те, саябақты қайта қалпына келтірсек деп шырпыр болған Тортай ағаның бұл ісіне көңіл сүйінеді. Неге десек, қазіргі шақта ауылдың түтіні түзу шықса екен деген әрі ел жайын ойлағандар қатары саусақпен санарлық қой.

Ал тендерге телмірген

кеткенімен жұмыс жүргізілуі тиіс еді. Бірақ, бөлінген қаражаттан қалған ақша басқа арнаға жұмсалып кеткендіктен, бәрі аяқсыз қалып қойды. Ал енді бұған сол кезде қанша қаржы бөлінгенін білу үшін, сметалық құжатты көремін десең, ауылдық әкімдіктен сұрап біле аласың. Ол тұста ауылдық округтің әкімі Жандос Жолдыханов болған. Ал, одан кейінгі әкім Қайрат Замантайұлы саябақ жұмысын жандандыруға қайта ақша бөлінгенін айтқан-тын. Өткен жылы саябақтағы жұмысты жалғастыруда тағы бір құрылыс фирмасы тендер ұтып алғандығын естідік. Биылғы қыста компанияның адамдары келіп 55 метрлік жерден артизан құдығын қазып, су шығарды. Бұдан өзге тындырылған істі көз көрмеді. Тендер ұтып алған соң, жұмыс ары қарай жалғасуы керек. Бірақ?... Жасап жатырмыз деп ауызды құр шөппен сүртіп келеді, әйтеуір. Қыс өтіп, көктем шықты, мамыр да бітті, жадырап жаз келді. Естуімізше, саябақты жөндеуге тендер ұтып алған фирманың бұдан өзге де бірталай нысанды алып, мұны жөндеуге уақыты яки шамасы жетпей жатыр деген әңгіме ел ішінде желдей есіп жүр. Қазіргі ауыл әкімінің міндетін атқарып жүрген Қанат Рысбековтың

айтуынша, істі қолған алған фирманың жұмысына қарап ақша аударылып отырады. Осы орайда біз жұмыстың ілгері жылжымай жату себебін анықтауда компания басшысының ұялы телефонына бірнеше мәрте хабарласқанымызбен, ол тұтқаны көтермеді. Содан орынбасарына барып жолыққанымызда: «Жасап жатырмыз» деген құрғақ сөзбен шығарып салды» – дейді Еркін ауылдық ақсақалдар кеңесінің төрағасы Тортай Избасқанов.

Айтуынша, Көкталда тұратын бірлі-жарым ақсақал

МӘСЕЛЕ

саябақтың жырына қашан нүкте қойылады? Ақсақалдардың жан айқайына құлақ түріле ме? Осы сауалдарды алға тартып, саябақ жұмысын ары қарай жандандыруды қолға алған мердігер «Асыл тау» ЖШС құрылыс алаңының басшысы Сержан Сәкетовке жолықтық.

«Саябақтың жөндеу жұмысына кіріскелі бір жарым ай ғана уақыт болды. Бүгінгі таңда қайта қалпына келтіру бойынша жоспарда жолдың жиегіне бордюрлер қою, машиналар келіп тоқтайтын бордюрлермен қоршалған авто-тұрақ болады, екі бірдей спорттық алаң, айналаға гүлмен көмкеру жұмыстары бар» деген Сержан Жұмаділұлынан құраған талдардың орнына қайта ағаш отырғызасыздар ма дедік, алайда «оған қаржы қарастырылмаған» деген қысқа жауап алдық.

Жоғарыда тілге тиек еткеніміздей, не қаланың, не ауылдық әкімдіктің балансында болмаса да экс-әкім Ермек Алпысов сол

млн теңгені құрайтын болуы керек. Мұны нақты басшымыз Рүстем Шәлімбетов біледі» – дейді.

Қысқасы, жылдар бойы жыл-жымай келетін саябақтың биылғы жұмысына жұмсалатын қаржы 70 млн теңге. Ал сәуірдің алтысынан

қатар күзетші отыратын будка қойылады. Смета бойынша екі шатырдың шетіне 20 тал шырша егіледі деп жазылған. Енді соның санын 50-ге дейін апарсақ дейміз. Егер қарастырылған қаржыдан қалып жатса. Ортаңғы алаңдар гүлмен көмкеріледі. Негізінен газон болады» – дейді құрылыс алаңының басшысы С.Сәкетов.

Ал саябақ толығымен жөнделіп біткен соң Еркін ауылдық әкімдігінің балансына кіріктірілмек.

«Талдықорған қаласының әкімі болып тұрғанда Ермек Амантайұлы көп дүниеге көмектесіп еді. Жалғыз саябақ қана емес, Еркіндегі ескерткіш маңын абаттандыру жұмысына да ақша бөлдірді» деген ауыл тұрғындары бес жыл бойы жасалмай келетін саябақтағы жұмыс биыл тағы да аяқсыз қалып қоймаса екен деген алаңмен жүр.

«Кезінде 43 млн теңге бөлінді деді. Осыншама қаржы жұмсалған саябақтың бүгінгі келбетіне қарап жаның ауырады. Бастаған істі аяқтауы керек еді. Негізгі жұмыстың бәрі бітіп тұрды ғой, көзге көрінбес іс қалғанда қаржыны басқа арнаға бұрып жіберу деген... Егер Ермектің өзі болғанда іс тындырымды болып, қазір ауылдың үлкені мен

тұста ауыл ақсақалдарының өтініш айтуымен саябаққа тиесілі ақша бөлгізіп, құрылыс жұмысы жүргізіліпті.

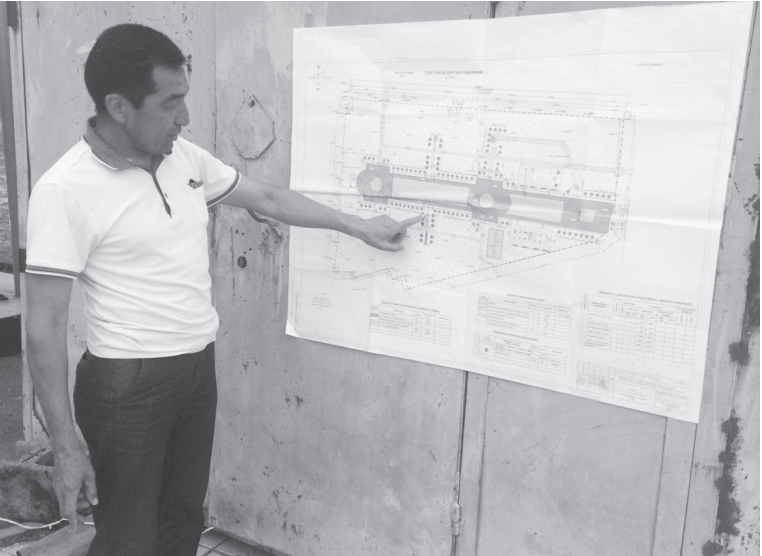
«Саябақтың жұмысын бізден «Шымыр Бетон» ЖШС алып айналысқан болатын. Бір ай бұрын өзімізге қайтарды. Неге десеңіз, олар басқа жұмыстарына үлгере алмайтын болды. Қазір бұл жерде негізгі суару жұмыстары ғана қалды. Сондай-ақ, екі шатыр, арка орнату, сосын басқа да ұсақ түйек жұмыстар кіріктірілген. Мына тұрған балалар ойын алаңына резиналық төсеніш төселеді, тринажерлық құралдар, алтыбақан қойылады. Ана тұрған үш сырғанақ сол күйінде қалады. Оларды сырлап, сәндеп, жаңартамыз. Ал енді жарықтандыру жұмысы да сол қалпында қала береді. Тек темірлерін сырлаймыз. Атқарылар жұмыстың барысы осындай» дейді мердігер Асыл тау» ЖШС құрылыс алаңының басшысы Сержан Сәкетов.

Әңгіме барысында ол бұл саябаққа 2016 жылдың сметасы бойынша 133 млн теңге бөлінгендігін айтты. «Сол кезде бөлінген қаржы этап бойынша игеріліп келеді. Өткен жылы «Шымыр Бетон» ЖШС жасаған жұмысқа сол қаржыдан бөлінді. Ал биылғы біздің атқаратын жұмысымызға бөлінген қаржы көрсеткіші 65-70

бастау алған құрылыс жұмысы қыркүйектің басында толығымен аяқталуы тиіс екен. Сержан Жұмаділұлының сөзінше, елде орын алған коронавирус жағдайына орай

жұмыс біршама тоқтап қалған. Дей тұрғанмен, ары қарай жандандыруға күш салатындығын айтты. Бүгінгі таңда саябақта 5 жұмысшы еңбек етуде. «Қазіргі таңда ауыл әкімінің міндетін атқарушы Қанат Сағымқанұлымен келісіліп, саябақ ішіне алты бірдей бейнекамера орнату жоспарда бар. Сонымен

кішісі осы саябақта қыдырып жүрер еді, шіркін?!» – деп толғақты ойын ортаға салған ауылдық ақсақалдар кеңесінің мүшесі Мамай Нұрышевтың сөзінің жаны бар-ақ.

Жылдар бойы жыр болған саябақтың мәселесімен танысып, көзбен көруде, ондағы жұмыстың бастау алғанына қарап нүкте қойылар күн жақын шығар деген ой басым еді санада. Алайда, күні кеше ғана іс ілгерілесө деп елеңдеп жүрген Тортай ақсақал хабарласып, саябақтағы құрылыс жұмысы әлі де саябырлап, алға жүрмей жатқандығын айтты.

«Қазір ғана барып, көріп қайттым. Жұмыс басында еңбек етіп жатқан сол баяғы екі жұмысшы ғана. Өзің барып көргендей, баяғы жартас, сол жартас күйінде қалып тұр әзірге» – деп кейіс танытқан ағамыз бұл жайттан қала әкімі Ғалымжан Әбдірайымов та хабардар екенін айтты. Ендеше, қала әкімі ақсақалдар үніне құлақ түріп, тендерге телміріп, аяқталмай келетін саябақ жырына нүкте қояды деп сенейік.

Сарби ӘЙТЕНОВА

СІЗ НЕ ДЕЙСІЗ?

ЖОҒЫМЫЗДЫ
БҮТІНДЕН,
ЖЫРТТЫҒЫМЫЗДЫ
ЖАМАЙЫҚ

«Ұмытарсың таң атса,
Айсыз алаң кешкіні.
Бірде тұман, бірде ашық,
Бұл дүниенің бес күні»

демекші, әлем кеңістігін қалың тұман басып, аспанын қара бұлт торлады. Коронавирус індеті бүкіл дүние жүзі халқының бойына қорқыныш ұялатып, үрейін ұшырды.

«Жау жағадан алғанда, бөрі етек-тен алады» дегендей, қатерлі дертпен қосыла шапқан мұнай бағасы да құлдырап, қаржы дағдарысын тудырды. Ұлттық теңгеміз құнсызданып, экономика тығырыққа тірелді. «Өшейінде, қарағым, ит қапқан соң не сорым» дегендей, айдың-күннің аманында қымбатшылық қысымынан күнделікті ішіп-жемін, асуын әрең айырып отырған қараша халыққа тосыннан келген соққы ауыр тиіп отыр. Оның беті жуық арада қайта қоймаса, әлеуметтік жағдай ушығып, тұрмыс жүдеп, солғын тартпасына кім келіп? Бар қиындықты көретін ат түгіндей қара халық, ат төбеліндей ұлықтар мен олигархтардың ұрттары сола қоймас. Бүгінде қауыпты індеттен борандағы қойдай ығып, жанұшыра аласұрған қала жұрты өз шаңырақтарында жыланға арбалған торғайдай шырмалып, тар бөлмелерде ұзына күнге төрт қабырғаны түгендеп отыруға мәжбүр. Жүйкенің жұқаруынан кейбіреулер дәрменсіздік танытып, өмірден торығуы да, түңілуі де мүмкін. Мұндайда, әрине, өр мінез, мықты ерік-жігер керек. «Тоғыз ай толғатқан келіншектей тозып кетпейік» десек сабыр сақтағанымыз жөн. «Сабыр түбі – сары алтын, сабырлы жетер мұратқа, сабырсыз қалар ұятқа», – деп ата-бабаларымыз бекер айтпаған болар. Иә, тас кенедей жабысқан індеттен құтылу үшін орасан зор қаржы керек екен. Кезінде ЭКСПО көрмесін, әлемдік Универсиада, Азиада жарыстарын, аты-шулы форумдар мен саммиттер және симпозиумдар өткіздік. Қазір солардан белгі де, із де жоқ. Желге ұшқан қайран ақша?!

Ал елімізде әлі күнге дейін апатты жағдайда және үш аусымда оқытатын, деретханалары сыртта орналасқан мектептер бар (XXI ғасырда мұндай жағдайдың орын алуы-нонсенс, ұят, масқара!). Аурухана, емхана, балабақша, тұрғын үй (баспана) жайы, жалпы әлеуметтік сала инфрақұрылымы сын көтермейді. Ойқы-шойқы, шұрық-тесік жолдардың түрі анау. Шаужайдан алып, аяқ бастырмайтын, ащы ішектей шұбатылған проблемалардың көптігі сондай, басаяғын түгендеп біте алмайсың. Соған қарамастан, «аттылыға еремін деп, жаяудың таңы айырылыптының» кебін киеміз де жүреміз. 30 жыл бойы экономиканы диверсификалаймыз, яғни, жаңаша құрылымдаймыз, әртараптандырамыз, түрлендіреміз, гүлдендіреміз, сүйітіп жұмақ орнатамыз деп, әлемге жар салып келдік. Сол даңғаза ұрандар қазіргі таңда жемісін бергенде жағдай басқаша өрбір еді ғой. Осыдан он жылдан астам бұрын Қараталдың «Бастау» газетіне берген сұхбатында экономика ғылымдарының докторы Орақ Әлиев: «Экономика дегеніміз – отандық тауар өндіру, қалғаны бос сандырақ» дегені есімнен кетпейді. Біз болсақ күні бүгінге дейін мұнайды қуған сыңаржақ экономиканың соңынан түсіп, қалғанын шетке ысырып қойдық. Тұтыну бұйымдарының денін сырттан әкелеміз, тіпті іш киім,

төсек-орын жабдығына дейін. Ал қабылданған бағдарламалардың санынан көз сүрінеді, аттарынан ат үркеді. Бір ғана «2000-2003 жылдарға арналған импорт алмастыру» бағдарламасын алайықшы, содан не шықты? Қазір оны ешкім де есіне алмайды, ол туралы жақ та ашпайды. «Жемқорлыққа 10 соққы» ше? Бұл құжатты қабылдағаннан кейін парақорлық өспесе, азайған жоқ. Солай кете береді. Реформаларды жүзеге асырудың нақты механизмдері жасалмағандықтан, бәрі қағаз жүзінде қалды. Басы таудай болып басталған бағдарламалардың аяғы қылдай боп бітіп, құрдымға кетті. Осылайша, сылдыр сөз, бос уәде, даңғаза ұранмен отыз жылды өткіздік. Миллиард пұт астық, сексен млн тонна мұнай өндіреміз, бірақ не нан, не жанармай бағасы арзандамайды. Кереғарлық (парадокс) деген осы.

Жалпы, қымбатшылыққа етіміз үйреніп кетті, оған қалыпты жағдай деп қарайтын болдық. Экономистердің айтуында, бағаның өсуін әкімшілік жолмен шектеу тұйықтан шығармайды, нарықтың басты заңдылығы – сұраныс пен ұсыныс, өзін-өзі реттеуі тиіс. Тәуелсіздік жылдарында демократиялық құндылықтар шетке ысырылған соң, «кімнің аты озса, тарысы піссе» соның жанынан табылатын жарамсақтар мен жағымпаздар, алаяқтар мен парақорлар өсіп жетіліп, үстемдік құрды. Сөйтіп, тасбақа жүріспен бүгінгі күнге де жеттік. Ендігі, шындықты айтқан адамға қоқан-лоқы көрсетіп, айбат шегуді тоқтату керек, оның күні өтті. Ашық салиқалы диалогқа көшкен дұрыс. Имам Абыздың Наурызбай батырға айтқан: «Пысықтар ат шыға алмас белге шықты, қояннан арыстан бұғып, жерге бұқты.Түнде жортар сырттанды, қаншық үріп жерге тықты» заманынан қол ұзу қажет. Жағдайды бүркелемей, ақиқатты айтудың кезі келді. Билік «белтірігін талаған бөрідей» өз халқын тонаған олигархтардан, латифундистерден, қазақтың байлығына, жеріне көз тіккен шетелдіктерден іргені аулақ салып, қара халыққа бет бұрғаны жөн. Себебі, алдағы уақытта баға шарықтап, елді діңкелетіп, ішек үзілер халге жеткізер болса, кедей-кепшікке, жоқ-жітікке қиын болайын деп тұр. Сол үшін де адамшылық өлшемінен алыстамай ірісі бар, майдасы бар билік дәлзііндегі шен тағып, шекпен киген шенеуніктер мен халық ішінен шыққан белсенді азаматтар, партия мен қоғам өкілдері: «аққу-көкке, шаян-шөлге, шортан-көлге» тартпай, жұдырықтай бірігіп, ұшыққан мәселелерді бірігіп шешкен дұрыс.

«Түйе қырық күндік шөлде, өзінің өркеш майын сорып күн көреді екен. Ол біткенде жата қалып тұрмайтын» көрінеді. Ендеше, тұралап қалмайық десек, «Қарапайым заттар экономикасы» бағдарламасын шынайы түрде жүзеге асырып, жоғымызды бүтіндеп, жыртығымызды жамайық.

Жексенбек СҰЛТАНБЕКОВ
ҮШТӨБЕ ҚАЛАСЫ

Дүйсенбі - Понедельник, 8 маусым

ҚАЗАҚСТАН

«Қазақстан» телеарнасының бағдарламасы газетке уақытылы жеткізілмегені үшін берілмейді.

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Өнұраны
06.00 7 күн повтор
07.30, 01.00 Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
08.10 «Малышарики»
09.15 М/х «1001 түн: айтылмаған әңгімелер»
10.00 «Вкусное утро»
10.30 Т/х «Келінжан»
12.30 «Баспанаға бағыт»
13.00, 00.15 Т/х «Анашым, мені қалдырма...»
14.35 «Листопад». Сериал
16.20 «Discovery: как устроена вселенная».
17.10, 23.20 «Жестокий Стамбул». Сериал
18.00 «Өн-аға»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 «Как боролись с эпидемиями в Казахстане»
21.00 Итоги дня
21.40 Сериал «Большая маленькая ложь»

АСТАНА

06.00, 03.20 «Өн мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00,17.10 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.20, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 «Ханзада Жумонг» корей телехикаясы
14.00 Специальный репортаж
14.15 «Союзмультфильм»
14.55, 00.30 «Бір болайық» үнді телехикаясы
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
16.55 «Арнайы репортаж
18.10 «1001 түн» түрік телехикаясы
20.00,01.00 ASTANA TIMES
20.55 Loto 6/49. Прямой эфир
02.00 Д/ф «Елорда қуаты»
02.20 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 «KazNet» ғаламторға шолу
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Тағы да сүй»
07.00 «Той заказ»
07.30 «Басты бағдарлама»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Х/ф «И все-таки я люблю...». Многосерийный фильм
12.00 «QOSLIKE» бағдарламасы.
15.50 «Наживка для ангела». Многосерийный фильм
16.45 «Пусть говорят»
18.00 «Басты Жаңалықтар»
18.45, 02.50 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 «Великолепная пятёрка». Многосерийный фильм
22.00, 02.40 «П@УТИНА»
22.50 «Выжить любой ценой»
00.15 «Красавица»
01.25 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ»
03.258 Басты прайм

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «Мерекелік концерт»
07.30 Кешкі жаңалықтар
09.10 «Счастливая серая мышь»
11.00 «Перекаты судьбы»
14.30,01.10 «Девять дней до

весны»
16.15 «Жан құрбым»
18.00 Т/с «Ясминның тағдыры»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00,03.35,04.20 «Қарапайым ханышайым»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.40 «Самый лучший муж»
23.30 «Высокие ставки»
02.30 Сүйікті Дениз

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Апта /каз/
10.00 Апта /рус/
11.00 «Спорт-тайм»
11.20 «Бағбан»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Киноман»
13.00 «Өн тыңдайық» /онлайн-концерт/
14.30 «Монолог»
14.15 «Ұлылық ұясы»
15.00 «Әсем әуен»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Әдебиет пен адамзат»
19.30 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 Д/ф «Кең ауқымда»
21.30 Новости
22.30 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00 «Ризамын»
07.00, 14.00 Информбюро
08.00 Сериал «Ганга»
10.00 Мультфильм «Лунтик»
10.40 «Аладдин»
11.40 Х/ф Викинг против пришельцев
14.30 «Кел, татуласайық»
17.00 «Экстрасенсы детективы»
18.00 Сериал «Тайны города Эн»
19.00 Сериал «Беглые родственники»
20.00 Информбюро
21.05 Сериал «Махаббатым, кеш мені»
23.00 Whats Up?
00.00 Сериал «ИНТЕРНЫ»
01.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
03.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 Қыздар арасында
06.50, 05.15 «Гу-гулет»
07.30, 15.00 «Парижден мені іздеп тап»
08.00 «Q-елі»
09.00 Фиксики
11.10 «Розовая пантера-2»
10.00 Смеяться разрешается
13.00 Х/ф «Блондинка в законе»
15.30 Сериал «Побег из аула-2»
16.10, 00.30 Сериал «Новый день»
16.40 Т/с «Все к лучшему»
17.40 Сериал «Анна-Детективъ»
18.30 Сериал «Куба»
19.15 Сериал «Домик на счастье-2»
20.15 «Зың-зың Күлпәш»
21.00 Сериал «Келінім, сен тыңда»
22.00, 03.45«Элиф»
22.50 Х/ф «Веселые каникулы»
01.30 Т/х «Оралу»
03.00 Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»

Сейсенбі - Вторник, 9 маусым

ҚАЗАҚСТАН

«Қазақстан» телеарнасының бағдарламасы газетке уақытылы жеткізілмегені үшін берілмейді.

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Өнұраны
06.00 7 күн повтор
07.30 Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
08.40 «Малышарики»
09.10, 16.20 «Discovery: как устроена вселенная».
10.00 «Вкусное утро»
10.30, 18.00 «Өн-аға»
12.30 «Баспанаға бағыт»
13.00, 00.15 Т/х «Анашым, мені қалдырма...»
14.35, 21.40 «Листопад». Сериал
17.10, 23.20 «Жестокий Стамбул». Сериал
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 «Новый курс»
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00, 03.20 «Өн мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00,17.50 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.20, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 «Ханзада Жумонг» корей телехикаясы
14.00 Специальный репортаж
14.10 «Союзмультфильм»
14.55, 00.30 «Бір болайық» үнді телехикаясы
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
16.55 «Арнайы репортаж
18.10 «1001 түн» түрік телехикаясы
20.00,01.00 ASTANA TIMES
02.00 Д/ф «Елорда қуаты»
02.20 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 «KazNet» ғаламторға шолу
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Тағы да сүй»
06.45 «Той заказ»
07.15 «Басты бағдарлама»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Х/ф «И все-таки я люблю...». Многосерийный фильм
12.00 «QOSLIKE» бағдарламасы.
15.50 «Наживка для ангела». Многосерийный фильм
16.45 «Пусть говорят»
18.00 «Басты Жаңалықтар»
18.45, 02.50 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 «Великолепная пятёрка». Т/с
22.00, 02.40 «П@УТИНА»
22.50 «Выжить любой ценой»
00.15 «Красавица»
01.25 «ВЕЧЕРНИЙ УР-ГАНТ»
03.25 Басты прайм
04.15 Ұшқалақ

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «Мерекелік концерт»
07.30 Кешкі жаңалықтар
08.00, 02.40 Сүйікті Дениз
09.50 НОВОСТИ
10.30, 01.10 «ВОСТОК-ЗАПАД»
12.30, 23.30 «Высокие ставки»
14.20, 21.40 «Самый лучший муж»

16.15 «Жан құрбым»
18.00 Т/с «Ясминның тағдыры»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00,03.35,04.20 «Қарапайым ханышайым»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Д/ф «Кең ауқымда»
10.30 «Әдебиет пен адамзат»
11.00 «Өн тыңдайық» /онлайн-концерт/
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
13.00 «Шашу»
14.00 «Ел мен жер»
14.30 «Монолог»
15.00 «Әсем әуен»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Әсем әуен»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Сегодня» /тікелей эфир/
19.30 «Оқырман»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Экорейд»
21.30 Новости
22.30 Д/ф «Таңғажайып табиғат»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00 «Ризамын»
07.00, 14.00 Информбюро
08.00 Сериал «Ганга»
10.00 Мультфильм «Лунтик»
10.40 «Аладдин»
12.00, 21.05 «Махаббатым, кеш мені»
14.30 «Кел, татуласайық»
17.00 «Экстрасенсы детективы»
18.00 Сериал «Крестный»
19.00 Сериал «Беглые родственники»
20.00 Информбюро
23.00 Whats Up?
00.00 Сериал «ИНТЕРНЫ»
01.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
03.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 Қыздар арасында
06.50, 05.15 «Гу-гулет»
07.30, 15.00 «Парижден мені іздеп тап»
08.00, 22.00, 03.45«Элиф»
09.00, 17.40 Т/с «Анна-Детективъ»
10.00 «Юморина»
12.00, 18.30 Сериал «Куба»
13.00 Х/ф «Блондинка в законе-2»
15.30 Сериал «Побег из аула-2»
16.10, 00.30 Т/с «Новый день»
16.40 Т/с «Все к лучшему»
19.15 Сериал «Домик на счастье-2»
20.15 «Зың-зың Күлпәш»
21.00 Т/с «Келінім, сен тыңда»
22.50 Х/ф «Веселые каникулы»
01.30 Т/х «Оралу»
03.00 Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»

Сәрсенбі - Среда, 10 маусым

ҚАЗАҚСТАН

«Қазақстан» телеарнасының бағдарламасы газетке уақытылы жеткізілмегені үшін берілмейді.

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Өнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар.
07.35, 16.20 Премьера! «Discovery: как устроена вселенная».
08.30 «Вкусное утро»
09.00 Профессиональный бокс. Шакур Стивенсон – Феликс Карабалло. Прямая трансляция из США
12.00 Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
12.30 «Баспанаға бағыт»
13.00, 00.05 Т/х «Дулати»
14.35, 22.30 Сериал «Большая маленькая ложь»
17.10, 23.20 «Жестокий Стамбул». Сериал
18.00 Т/х «Өн-аға»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 «Как боролись с эпидемиями в Казахстане»
21.00 Итоги дня
21.40 Д/ф «Токаев. 365. Новая история»
01.40 «Керімдік»

АСТАНА

06.00, 03.35 «Өн мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 17.10 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.20, 21.00 Т/х «Сүлеймен СҰЛТАН»
12.30, 23.10 Т/х «Ханзада Жумонг»
14.00 Специальный репортаж
14.15 «Союзмультфильм»
14.55, 00.30 «Бір болайық» үнді телехикаясы
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
16.55 Арнайы репортаж
18.10 «1001 түн» түрік телехикаясы
20.00, 01.00 ASTANA TIMES
20.55 Loto 6/49. Прямой эфир
02.00 Д/ф «Елорда қуаты»
02.20 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 «KazNet» ғаламторға шолу
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Тағы да сүй»
06.45 «Той заказ»
07.15, 18.00 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Х/ф «И все-таки я люблю...». Многосерийный фильм
12.00 «QOSLIKE» бағдарламасы.
15.45 «Наживка для ангела». Многосерийный фильм
16.45 «Пусть говорят»
18.45, 03.15 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 «Выжить любой ценой». Многосерийный фильм
22.00, 02.30 «П@УТИНА»
00.15 «КРАСАВИЦА»
01.55 «Вечерний Ургант»
04.15 «Ұшқалақ» бағдарламасы

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «Мерекелік концерт»
07.30 Кешкі жаңалықтар
08.00, 02.40 Т/х «Сүйікті

Дениз»
09.50 НОВОСТИ
10.30, 01.10 «ВОСТОК-ЗАПАД»
12.30, 23.30 «Высокие ставки»
14.20, 21.40 «Самый лучший муж»
16.15 «Жан құрбым»
18.00 Т/с «Ясминның тағдыры»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.45-04.30 «Қарапайым-Ханшайым»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Экорейд»
10.30 «Сегодня»
11.00 «Өн тыңдайық» /онлайн-концерт/
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Оқырман»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Шашу»
14.00 «Тарих парақтары»
14.30 «Монолог»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 «Болмыс» ток-шоуы
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/
19.30 «Қателік»
20.00 «Тарихтағы тұлғалар»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 Д/ф «Кең ауқымда»
21.30 Новости
22.00 «Өн тыңдайық» /онлайн-концерт/
22.30 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
08.00 Сериал «Ганга»
09.30 Мультфильм «Лунтик»
11.00 «Аладдин»
12.00, 21.05 Сериал «Махаббатым, кеш мені»
14.00, 20.00 Информбюро
14.30 «Кел, татуласайық»
17.00 «Экстрасенсы детективы»
18.00 Сериал «Крестный»
19.00 Сериал «Беглые родственники»
23.00 Whats Up?
00.00 Сериал «ИНТЕРНЫ»
01.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
03.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 Қыздар арасында
06.50, 05.15 «Гу-гулет»
07.30, 15.00 «Парижден мені іздеп тап»
08.00, 22.00, 03.45 Т/х «Элиф»
09.00, 17.40 Сериал «Анна-Детективъ»
10.00 Смеяться разрешается
12.00, 18.30 Сериал «Куба»
13.00, 22.50 Х/ф «Мачо и Ботан»
15.30, 01.00 Сериал «Побег из аула-2»
16.10, 00.30 «Новый день»
16.40 Сериал «Все к лучшему»
19.15 Сериал «Домик на счастье-2»
20.15 «Зың-зың Күлпәш»
21.00 Т/х «Келінім, сен тыңда»
01.30 Т/х «Оралу»
02.30 Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»

СҰХБАТ

ЖЕМҚОРЛЫҚ – ЖҰҚПАЛЫ ІНДЕТ

– Ернар Абсейітұлы, әлем елдерін алаңдатқан коронавирус індетіне байланысты барлық елде, оның ішінде Қазақстан да қашықтықтан жұмыс істеуге көшті. Осы орайда, Қазақстан Республикасы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің Алматы облысы бойынша департаментінің «Антикор» орталығы онлайн арқылы конференциялар өткізді. Осы бағытта агенттік қанша жобаны жүзеге асырды?

– Сауалыңыз орынды. Өзіңіз айтқандай, әлемді дүрліктірген дерт Қазақстанды да айналып өтпеді. Дүние жүзі қазір осы індетпен күресуде. «Құдай да сақтанғанды сақтаймын» деген. Жұдырықтай жұмылсақ, карантин шарттарын мүлтіксіз орындасақ, бұл кесапаттан да құтылатын күн алыс емес. Індеттің өршуіне байланысты мемлекеттік мекемелерден бастап жеке секторларға дейін, барлық жұмыс онлайн форматқа көшкенін білесіз. Бұл жоба бізде антикорлайф жобасы аясында, әлеуметтік желілерде, фейбукта, инстаграмм, ютуб желілері арқылы біз тікелей форматқа шығып, біраз шаруаның басын қайырдық. Бізде облыс деңгейінде он беске жуық жоба бар. Бастапқысы «Жетісу–адалдық алаңы» жобасы. Оның басты мақсаты – күнделікті сыбайлас жемқорлықты жою, халыққа қолайлы жағдай жасау және тұрғындардың арасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру. Одан басқа да жобалар көп. Соның бірі – мектеп қабырғасында жүргізілетін өскелең ұрпақты тәрбиелеуге бағытталған «Адал ұрпақ» жобасы. Колледж бен жоғары оқу орындары қабырғасында ұйымдастырылатын «Саналы ұрпақ, жарқын болашақ», «Сапалы жол, адалдық алаңы» жобасы салынып жатқан жолдарға бөлінген қаражатты тиімді жұмсау бағытында өздеріңіз секілді БАҚ құралдарының өкілдерімен бірлесіп отырып, мониторинг жасадық. Республикалық және облыстық маңызы бар автожолдарға 25 мәрте шығып, мониторинг нәтижесінде автожолдарды салу, қайта жаңғырту және күтіп ұстауға қатысты 48 түрлі заң бұзушылық анықталды. Анықталған кемкетік бойынша мекемелерге, объектілерге біз алдын-ала ескертіп, қалпына келтіріңіздер деп айтамыз. Интерактивті карта ашық бюджетті облыс, аудан деңгейінде бөлінген қаражатты сайтқа орналастырамыз. Бұл не үшін десеңіз, әр мекеменің, мемлекеттік органдардың халыққа ашықтығын білдіру мақсатында құрылған сайт. Сөз басында арнайы мониторинг тобы барын айттым. Оны да облыс тұрғындарымен бірлесіп жасаймыз. Оның құрамына

Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Алматы облысы бойынша департаментінің басшысы МАҚАЖАНОВ Ернар Абсейітұлы.

жоғары оқу орындары ректордың орынбасары, журналистер, көптеген мемлекеттік органдарда қызмет жасаған тұлғалар кірді. «Адал жол» жобасы темір жол саласындағы билетсіз жалпы қылмыстық әкімшілік процессуалдық кодексіне қарама қайшы келген заң бұзушылықтарды анықтауға бағытталған жоба. Бұдан бөлек «Open Space» форматындағы жоба бар. «PROTECTING BUSINESS AND INVESTMENTS» бизнесті және инвестицияларды қорғау жөнінде департамент жалпы сомасы 605 миллиард теңгені құрайтын 30 келісімге қол қойылды. Оның ішінде Түркия, Иран, Жапония, Қытай, Нидерланды, Германия, Ресей, Корея, Біріккен Араб Әмірліктері сияқты елдердің шетелдік капиталының қатысуымен 13 және отандық капиталы бар 17 компания бар. Бұл да сыйбайлас жемқорлыққа қарсы қолдау жобасы. Осының бәрі «Антикор» орталығы арқылы жүзеге асады. Басты мақсат – қалың бұқараға ашықтығымызды, жақын екенімізді көрсету. Республика көлемінде Алматы облысы бірінші орында тұрмыз. Жалпы, біздің «Open Spence» форматындағы екі жүз алпыс үш кабинетіміз бар, мемлекеттік қызметшілерден, ауыл әкімдерінен бастап білім саласындағы қызметкерлері соған ауысты. Бұрындары ат шаптырым аумақты алып жатқандай кең кабинетте отырған колледж, университет ректорлары мен мектеп директорлары екінші қабаттан бірінші қабатқа, шыны әйнек форматтағы кабинеттерге ауысты. Неге десеңіз халыққа бір табан жақын болу үшін.

– Біздің қоғамда іспен сөздің алшақтығы тайға таңба басқандай көрініп тұрады. Оның жарқын көрінісі,

сыбайлас жемқорлыққа қарсы заң қатқылданып, жең ұшынан жалғасып, сыбайласқандар миллиондап, миллиардтап мемлекетке келтірген зияндарын қайтаруда. Абақтыға тоғытылғандары қаншама? Бірақ, жемқорлықтың заңы қатал екен деп айылын жиып жатқан шенділер жоқ. Мәселен, 2020 жылдың 4 айында Алматы облысы бойынша 84 қылмыстық құқық бұзушылық тіркеліпті. Соның 62-і сыбайлас жемқорлыққа қатысты екен. Сыбайластық ауыр және аса ауыр қылмыстар санатына жатады. Бұл да бір жұқпалы індет сияқты, асқынып бара жатқан жоқ па?

– Өте дұрыс айтасыз. Мұны қазақша ашкөздік дейді. Мемлекеттік қызметкер бола тұра, мемлекет мүлкін сеніп тапсырылған қаражатты талан-таражға салып, ымыраласып, шырмауықтай шырмалып жатқандар бар. Мұнымен тек құзырылы орган ғана күресе алмайды. Оған халық болып қарсы шықпасақ, су тиген сайын қаулап өсетін арам шөп сияқты жемқорлардың да айылы жиылмай тұр. Жаңа өзіңіз біліп отырғандай, мұндай жайттердің орын алғаны рас. Аяқталған қылмыстық істер бойынша жалпы залал 1,1 миллиард теңгені құрады. 853,4 миллион теңге өтелді. Қазіргі кезде қылмыстық істердің аясында 262,2 миллион теңгеге бағаланған мүлікке тыйым салынды. Жедел-тергеу тәжірбиесінің талдау нәтижесіне сәйкес, сыбайлас жемқорлық қылмыстардың үлесі көбіне парақорлықпен байланысты болуда. Әрбір екінші тіркелген қылмыс лауазымдық өкілеттігін теріс пайдалану фактілеріне көрініс беруде. Олардың қатарында сеніп тапсырылған бөтен мүлікті иемдену немесе

ысырап ету, билікті асыра пайдалануға қатысты қылмыстық жауапкершілікке 34 адам тартылды. Қылмыстық істер толық аяқталып, сот шешімі шыққан соң қосымша ақпараттар айтылатын болады.

– Жең ұшынан жалғасқандар арасында көбіне басты фигурант болып бірінші басшылар тұрады. Алайда, олардың көбі жазадан сытылып, орынбасарлары немесе бөлім басшылары жазаланып жатады. Есептік кезеңде сыбайлас жемқорлықпен шатылғандар арасында бірінші басшылар бар ма?

– Әрине, биылдың өзінде де өзіңіз айтқандай 84 заңға қарама-қарсы іс қозғалды. Соның 62-і нағыз жемқорлық ісі десек, оның ішінде бірінші басшылардан 15 тұлға өтеді. Республикалық деңгейде бір тұлға, облыс деңгейде бір адам, қалалық деңгейде 2 адам, аудандық деңгейде 9 адам, ауылдық деңгейде 3 адам. Сізге тергеу құпиялығына байланысты бұл адамдардың аты-жөнін, лауазымын айта алмаймын.

– Мемлекеттік мекемелердің бірі де, бірегейі ретінде, негізгі механизмдері бірі сыбайластық төуекелдеріне сыртқы талдау және мониторинг жүргізіп келесіздер. Алматы облысында «біріңғай сатып алу терезесі» порталы арқылы мемлекеттік сатып алу бар. Мұның нәтижесі қандай?

– Өте орынды сұрақ сұрақ қойып отырсыз. Өзіңіз білетіндей, Президентің жарлығына сәйкес, былтырғы жылдан бері біздің агенттік қайта құрылған болатын. Құқық қорғау органымыз, әрі президентке тікелей бағыныштымыз. Өзгертулер нәтижесінде бес департамент қосымша құрылған болатын. Жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыруға бағытталған нағыз

парасаттылықты қалыптастыру департаменті. Серіктестік департаменті бұл өздеріңіз секілді БАҚ, мемлекеттік ұйымдармен бірлесіп, тиісті серіктестік орнатып, бар ақпаратты жеткізу орталығы. Талдау департаменті жемқорлықты болдырмау үшін тиісті сыртқы жемқорлық жайттеріне анализдер жүргізу сыбайлас жемқорлық негізінде мониторинг жүргізіп жатқанымызды сөз басында айттым. Бұдан бөлек, Квазимемлекеттік Жедел департаменті және тергеу департаменті. Сізге айтайын дегенім, парасаттылық департаменті аясында біздің барлық жоба ішінде республикалық деңгейде 2018 жылы құрылған «Адалдық алаңы» деген үлкен жоба. Қалған жобаларымыздың барлығы да осы «Адалдық алаңы» жобасы аясында жүргізіліп келеді. Ал облыс деңгейінде «Жетісу – адалдық алаңы». Жемқорлыққа қарсы заңға сәйкес, халықпен бірлесіп тізе қосып, мемлекеттік қызметкер, мемлекеттік ұйымдар, мекемелер бар барлығы жемқорлыққа қарсы жұмылып, жұмыс жасай білуі керек. Заңға сәйкес мониторинг, анализдеу арқылы, біз әр ақпаратты әлеуметтік желілерге салып отырмыз. Ақпарат берумен ғана тоқталып қоймай, ашықтығымызды айқындау үшін БАҚ құралдарына сұраулар саламыз. Онда «біз осындай жұмыс, жобалар жасағалы жатырмыз, қатысатындар бар ма?» деген өтінішімізді айтамыз. Жүзеге асып жатқан жобалар аясында, жастармен, халықпен жиі кездесеміз. Мысалы, 2019 жылдың тамызында «Ақпараттық ағарту штабы» деген үлкен жоба жүзеге асты. Бұл атқарылған шараларға облыс деңгейіндегі ақсақалдарымыз бен апаларымыз қатысты. Бұл халықты сенімділікке, парасаттылыққа шақыру. Оның төрағасы Серік Мұқанов бірнеше жыл облыс әкімінің орынбасары болған. Елбасы, Нұрсұлтан Назарбаев журналистермен кездескен бір сұхбатында: «Мұндай дертті жеңу үшін халықпен құзырлы органдар білесіп жасауы керек. Халық та бізге көмектессін» деген еді. Біз әркез тікелей эфирге шыққанда Елбасының осы сөзін ұран етіп, орын алып жатқан жемқорлық фактілерінен хабарларыңыз болса, бізге ақпарат беріңіздер деп ұдайы айтып келеміз. Оларды көтермелеу мақсатында сыйақы да қарастырылған. Енді сауалыңызға орай, бір терезе қағидасына ойыссақ. Республика деңгейінде барлық департаменттер осы ба-ғыттағы жұмысты жандандыруда. Бұл жұмыс бізде ақпан айында басталды. Қазіргі уақытта облыс деңгейінде 416 миллион теңге бір терезе қағидаты бойынша сатып алулар кезінде 416 миллион теңгеге үнем жасадық. Яғни, мұның ішінде мемлекеттік органдар, мемлекеттік мекемелер, оқу орындары бар. Ай сайын графикке салып, тікелей эфир арқылы жұмыстардың ретін таныстырудамыз. Бұл жұмыс тоқтамайды. Желтоқсан айына дейін жалғасады.

– Уақыт бөліп сұхбат-тасқаныңызға көп рахмет, ебектеріңіз жемісті болсын.

Айтақын МҰХАМАДИ

ХИКАЯТ

ЖАҒАЖАДЫ ЖОЛ

Жалғасы. Басы өткен санда

Иә, Дәнеқұл Байсалов та тегін адам емес-тін. Бұл да Ұлы жүз құрамындағы үлкен рулардың бірі Шапыраштыдан тарайды. Егер Шапыраштыны шежіре бойынша жіктесең оның бірнеше нұсқасы кесекелденеңдейді. Бір анығы Дәнеқұл осы тармақтан шыққан атақты Қарасай батырдың тікелей тұқымы. Қарасайдан Әуез, Өтеп, Көшек, Түрікпен атты төрт ұл туған екен. Ал Түрікпеннің Тілеу, Жарылғап, Түктіқұрт, Қызылқұрт, Малқара атты бес ұлы болған. Біз сөз етпек болған Дәнеқұл Байсалов осы соңғы тізбедегі Тілеудің ұрпағы. Ал Қарасай мен Түрікпен өз ретіне орай Дәнеқұлдың арғы аталары. Бәрінен де осы Түрікпеннің кейінгі кезеңде ұрпағы мол өсіп-өніп, үлкен руға айналыпты. Сосын да жұрт Дәнеқұлды «Түрікпен Дәнеқұл» деп атайды.

Бұл түрікпен Дәнеқұлдың әкесі Байсал осы баласының зеректігін байқап, оны тым жастай молдаға сауат ашуға береді. Бірақ Дәнеқұл бұл молданың құлақтан тартатын, суда бектірілген талшыбықпен сабайтын қатыгездігіне көнбей, одан қашып шыға беріпті. Сосын оны Алматыдағы ерлер гимназиясына түсіреді. Әрқилы себептермен оны бітіре алмаса да осы гимназия қабырғасында ол болашақ үлкен қайраткер Ораз Жандосовпен танысып достасады. Міне, осы таныстық, достық түрікпен Дәнеқұлдың бүкіл өміріне тосын бағдар береді. Ораз Жандосов қазақ бастан кешкен бүгінгі көшпелі тұрмыстың ұшпақ әпермейтінін, отырықшылық тұрмыстың, оқу-білімнің, орыс, басқа да өркениетті ұлттардан тағылым алудың қажеттілігін күні-түні уағыздап мұның санасына сіңіреді. «Мейлі орыс, басқа да ұлттар қазақ дегенде еметайы езілмейтін шығар, анау-мынау қастыққа да барар, бәрібір бізге оларды үлгі тұтарлық үрдіс керек» дегенді ежіктейді. Тіпті сол шақта Ресейде тұтанған азамат соғысына да Дәнеқұл осы Ораз Жандосовтың ықпалымен қатысып қайтқаны ақиқат. Одан оралған соң да осы қазақ большевиктің қоластында қызыл комиссар атанады. Әрі орысша кітап оқуға құнығады. Ол шақта Екінші Николай патша заманында қара шаруалардың шектен тыс ауыр халіне наразылық білдіруші жекелеген ержүрек тұлғалар жайлы жеңіл, түсінікті тілмен жазылған, әрі қызық оқиғалы кітаптар көптеп басылатын. Міне, солар Дәнеқұлдың ой-санасын, тағдыр-талайын біржола билеп әкетті.

Әрі сол жылдары Ораз Жандосовтың бұған тигізген ықпалы еселеп артты. Енді қалай, негізінде ұлты орыс саясаткерлер басқарған қазақстандық үкімет бұл Оразды Мәскеудегі ауыл шаруашылығы академиясында оқып, білім алуға жағдай жасады. Одан келісімен аяғын жерге тигізбей адамның басын айналдыратын биік-биік лауазымдардың бірінен соң біріне қонжитты. Бұл «орысшыл» дейтін шығарсындар. Жоқ, олай емес. Сонау 1921 жылдың өзінде Доланалыдағы «Веселое» селосының казак-орыстары сол маңдағы қазақтарға күн көрсетпегені үшін Ораз Жандосовтың өзі келіп, ол самагоншыл, даурықласы көп жиреншаштыларды бір-ақ күнде қудалап таратып, жерлерін жалайыр, қаңлы, суандарға алып бергенін бұл Дәнеқұл қалай ұмытсын? Иә, нағыз ғұлама ұлттық көсем, жігерлі де көреген басшы. Бұл не істесе де біліп істейді деген ұғымға желімдей жабысты.

Ораз Жандосов мынандай сөздерді жиі қолданатын: «Революция совершается не в белых перчатках», «Лес рубят – щепки летят», «Уақытша қиындықтардың болуы заңды, біз қандай күнде де орыстардан теріс қарап кете алмаймыз». Міне, Дәнеқұл Байсалов та осы көмпеске науқанында асыра сілтеушілік сипаттарын байқады, аса көрсоқыр емес, тек түптің түбінде жақсылық орнайтынына имандай сенді. Сосын да мұны Алматыдағы басшылар Матай таудың етегінде екі ұжымшар құруға жіберді. Бұл міндетті орындауға ол құлшына кірісті.

Бұған қоса Қазақстанда сауатсыздықты жою науқаны басталғасын оған да қатысу мұның тікелей міндеті еді. Енді қалай, өткен 1925 жылдың соңында Ораз Жандосов оқу-білім, ағарту жөніндегі халық комиссары атанып, ол бірден бұл шаруаның да отын лаулатты. Ел -елге жаппай мәдени жорықтар ұйымдастырылып, оның өлкелік, округтік, қалалық, аудандық, ауылдық штабтары құрылды. Ораз Жандосов бұл қарқында, әрине, Дәнеқұл Байсалов сынды көзі ашық белсенділерге арқа сүйеді. Дәнеқұл Матай, Шанханай атты екі артельмен бірге мектеп ашуға да ден қойды. Ол үшін лайықты үй де керек қой. Оны қайдан табуға болады? Оған Дәнеқұл көп бас қатырған жоқ, осы Шанханайдан жүз шақырымдай өрде, Қоғалы аңғарының шығыс бөлігінде Аралтөбе атты мекен бар емес пе? Онда орыс, дүңген, татар, қазақ – бәрі араласып отырықшылыққа

біршама бейімдеу шаруалар көптеп шоғырланған. Міне, сол Аралтөбеге түрікпен Дәнеқұл көз алартқандай еді. Сонда қалай, оның мәнісін мұның айналасындағы қоңсыластар бірден түсінген де жоқ.

Бұл Шанханай, Матай атты екі артельдегі ең алғашқы қарбалас осы күзде көктемгі егіске керекті тұқымдық астық жинау еді. Қылышын сүйретіп қыс келеді, әрі елді жаппай ашаршылық, жоқшылық кеу-леді, тез даярланған кішігірім қамбаларға құйылған тұқымдық дәнді сақтау да сырттан келген жаудан қорғанудан бір былай емес. Әрі көмпескеге ілінбеген орташалардан, анау-мынау кедей-кепшіктерден соқаға жегуге лайық өгіз, мініс аттары, қамыт-сайман, тағы басқалар да там-тұмдап жиылуда. Міне, соларды қарақшылық шабуылдың жемі етпеске сәл-пәл тамағы тоқтау бірен-сарандардың есебінен қарулы күзет керек. Міне, Дәнеқұл Байсалов осы тектес тірліктің басы-қасында.

Кенет мына Құдайберген мен Аюшал тапқан жасырын да оңашалау мекен-жайда тоғысқандардың дыр-думаны өзгеше ауан алды. Бұл да осы кешегі қызыл комиссар, бүгінгі артельдер ұйымдастырушысы түрікпен Дәнеқұлдың сонау өрдегі Аралтөбе жаққа көз алартуына байланысты еді. Іргедегі Құндақбай да дыр-думанның тап осы түйініне барынша зейін қойды. Бұл жиылғандар да бір-бірінің ауыздарына қарап, мәселенің байыбына өздері да бара алмастығын білдірді. Іштеріндегі даусы жіңішкелеу, есесіне көлдегі аққу-қаздың қаңқылындай әуезді біреуі ерен шығып:

– Бұл түрікпенің бас-аяғы екі бас ірі қараның ұзындығындай дәу-дәу шаналар жасатып, анау тұқым сақталмақшы кіші қамбаның айналасын ақ жаңқа етіп тастады! – деді. Даусы жуандау екінші біреу де қосанжарласты:

– Рас айтасың! Оны мен де байқадым! Сонда бұл кешегі қызыл комиссар біреулерді көшіріп әкелмекші ме? Жоқ, осындағы біздерді қысқы шана жолмен түрікпеннің түбіне, не итжеккенге аудармақшы ма? – Осылай даурығысқан жұрттың біраз желке жүні үрпиіп қалған шақта жас шамасы бәрінен де кішілеу біреуі басу айтқанысы:

– Құрыққа сырық жалғап, түймедейді түйедей етіп, несіне қызыл өңештенесіңдер?! Бұл такуа комиссар сонау күншығыстағы Аралтөбеге көз алартуда деп естімедік пе?

– Иә, естідік! Естідік!

– Естісеңіздер, бұл Дәнеқұл Байсалов ешкімді көшіріп әкелмек те, ешкімді жера аудармақ

та емес! Сол Аралтөбеде үлкен жәрмеңке орны бар, ондағы орыс байлары осы биылғы жәрмеңкеде дүние-мүлкін тастап, жан-жаққа бытырай жоғалды ғой. Міне, солардың ағаш үйлерін, қоймаларын, дүкендерін аса бұзбай іргесінен тік көтеріп, кейбірінің кенере-қабырғаларын, есік-терезелерін бөлшектеп, қыс қары бекісімен сол шаналарға тиеп осында тасымақшы! Шатырларын жапқан қаңылтырлары бар, стол, орындық, сәкі сияқтылары да қисапсыз. Соларды да осында жеткізбекші, сөйтіп, қызыл школ ашпақшы!

– Әп-бәрекезде! Осыны менің де құлағым шалған! Тек құлағым ғой сенбей, заман қандай, заң қандай, аузымды буып жүруші едім!

Бұдан әріде бұрынғы қызыл комиссар, бүгінгі артельдер ұйымдастырушысы Дәнеқұл Байсаловтың Матай тауының бөктеріндегі елді тыныштық сақтауға, аздаған мал-мүлкін өткізіп, мына екі ұжымдық шаруашылыққа мүше болуға шақырғаны айшықталды. Бұл түрікпеннің уағызына құлақ асқандардан гөрі оны біржола тәрік еткендер жағы басым шыққандай. Тіпті, балта, аша, тырма сияқтыларды қару орнына ұстап, Дәнеқұл жұмсаған комсомол белсенділерін, шалақ белсенділерді күштеп қайтарғандар да табылыпты. Дәнеқұл да қарап жатпаған. Ондай бүлікшілердің аты-жөндерін қағаз бетіне түсіріп, ГПУ тыңшыларының қолына табыстаған. Бұл жай жалайыр-қарақалпақ Молданазардың одан әрмен қолтығына дым бүріккен. ГПУ отрядтарының тажал қаруларынан бой тасалап Матай, Шолақтау, Доланалы тәрізді биіктердің қуыс-қолтығын паналай қашып жүрген топ-топ жалаңаяқтардың бастарын біріктіріп, бұл Молданазар солардың көмегімен біраз малды-жандыларды Қытай асырып үлгеріпті. Тек мына қылышын сүйретіп қыс келе жатқасын ғана сәл дамылдағандай. Бұл әңгімелерді естігесін іргеде екі бүктелген Құндақбай Төленді баласы біраз тоғайғандай күй кешті. «Иә, мен жалғыз емес екем ғой» деп, өзіне-өзі жігер бергенсіп, осы жалайыр-қарақалпақ Молданазар, Омар төре, Құдияр Тезекұлы, сонау Қарқара, Текес өзені жақтан дабысы жеткен албан Жақыпберді тәрізділерді ойша тізіп біраз қиялға батты.

Осындай қиял жетегінде шеру тартып, Құндақбай кеудесіне күш-жігер жиган жоқ, қайта алғашқы райынан қайтып, босандыққа ұшырағандай. Бұрынғы аталар мирас еткен

сөздермен әшекейлесек, «Қоқанның зекетшісі жатқан үйдей» жексұрын көрінген Дәнеқұл Байсаловтың ордасын шауып, шаңырағын ортасына түсірмек пиғылы тап бүгінгі күннің мұң-мұқтажымен сыйыспастай екен. Бұл Құндақбай мына халде, алакөлеңке бөлме ішінде өзіне кең дүниенің есігі ашылғандай көл-көсір әңгімеге құлақ құрышын қандырды ғой. Байқаса, бүгінгі көмпеске заманы, көп жұрттың атамекенді тастай қашқан сиқы, баршасының ақ пен қызыл, бай мен кедей болып екі жарылуы, көк китель, галифе шалбар киіп, темір басты қайыс белдікпен белін бұған сақалсыз, тек мұрты желмен желбіреген мына түрікпен Дәнеқұл Байсалов тәрізділердің қораздануы, бәрі-бәрі өзгеше сыр шерткендей де әсер етті. Бұл қатарда атышулы мерген әлгі Тоқаш Бокин мен уәкіл Балабековтің қайғылы қазасы, ағайын-тумалардың ортасынан біржола безе қашып, қарасын батырған Елдос ауылнай, кеше ғана ақ май аузынан аққан бүгінде бар мен жоқтың ортасындағы Нұрбек бай тағдыры сияқтыларды да ойша саралады. Ия, мұның бәрі Құндақбайдың зердесіне ауыр жүктей құлап, көкірек қуысын қозы өрісіндей кеңістікке ұлғайтып бергендей.

Иә, иә, бәрі солай. Тек бұлардың бір де біріне ырық бермес, бағынбас өзгеше шындық та бүйірін мұздатып, таяп қалыпты. Ол қылышын сүйретіп келе жатқан қыс әлегі еді. Бұл таулы өлкенің қысы анау-мынау қиқаңына көне бермейді. Көп жортып сан қыспақтан өткен кәрі де әккі арыстандай жымын білдірмей жетіп, ойда жоқта тарпа бас салады. Кәне тырп етіп көр! Одан арғысына тек шыдап бақ! «Ойнасаң өзгемен ойна, тек менімен ойнама» дегендей, атты адамның бойындай қалың қары мен сары шұнақ аязы міз бақпай темір құрсауымен қол-аяғыңды «шідерлеп» тастайды. Күздің соңғы күндерінің аздаған, алдамшы жылылығында елді шүршіттер жеріне қарай қозғау бір апаннан екінші апанға апарып құлатқанмен бірдей. «Не құқайды өткермеген қазақпыз, осы халде туып-өскен атамекенде баршасы бөгеле тұрсын, сәл-пәл әліптің артын бағайық. Тағынғы нәсіп төңірден, ендігі қарбаласты келесі көктемнің қанжығасына байлайық, тірлік-тыныс, бәрі түлкінің жонындай тез өзгеріп барады емес пе, алдағы күндер бәлкім өзгеше ой тастар, сосынғысын тағы көріп алармыз». Міне Құндақбай Төлендіұлы ендігісінде осылай толғады. Намыс атты бір пәле жүрегің пара-пара етіп тілгілесе де құрыштай денесін күшпен илкітіріп, осындай тоқтамға келді.

Атышулы банды атанған Құндақбай Төлендіұлының Шанханайға келіп кешегі қызыл комиссар, бүгінгі артель ұйымдастырушысы Дәнекұл Байсалов ордасының тап іргесінде екі-үш тәулік жамбастап жатып, сондағы аласапыранның бел ортасында жәбір-жапа шеккен заржақтардың өз аузынан көп жайға қанғанын бұл төңіректе ешкім сезген де жоқ. «Осы тойғаным да жарар» дегендей, Құндақбай әлгі Құдайберген мен Аюшалды, басқа да өзіне ере келгендерді тік көтеріп келесі түннің қараңғылығымен шығысқа қарай қайта домалаңдады. Үлкен Быжы өзенінің жағалауында қаңқиған өнеукүнгі орыс Бахтияровтың алабөтен жалғыз қаңқиған ағаш үйіне таң алагеуімде әрең жетті. Жол да ұзақ, әрі бұлар қызыл өкіметтің оты маздап жанған пұшпаққа ат ізін салғандар ғой, соңымыздан қуғыншылар қоса ентелер деген қауіппен арт жаққа да жалтақтай, жолдың бұралаң қалыңы мол тұстарын түртінектеп, абайлап қозғалған.

Орыс Бахтияров бұрынғындан да қалбалақтап, сырғауылдай бойы жел шайқағандай иіліп-жазылып, әрі шүңірек көк көздері де ұясынан ұшардай бұларды жаман қорқынышпен қарсы алды. Түнімен ұйқы көрмегені де бірден білінді. Мұнда да бір сойқанның орын алғанын Құндақбай табанда сезді. Сонда да сыр алдырмай сұраулы жүзбен Бахтияровтың бет-жүзіне сұқтана қадалды. Ол да көп күттірген жоқ, түбі түскен шелектей қаңғырлады:

— Құдайым өзі сақтасын, кеше түні тас қараңғылықта ГПУ-дың тұтас бір отряды осында лап қойды. Өздеріне жау есепті жекелеген біреулерді іздеген емес, құдды бір үлкен шоғырына қарсы әскер боп сайланып шыққандай-ақ өңкей қарулы, тіпті пулеметі де бар, бет қаратпас о жар топ, бас-көзіңе, әй-шәйіңе қарайтын емес, бірден жапырып әкетті. Аттылы-жаяуы аралас сияқты көрінді маған. «Құлжатай деген қызыл көз пәлең қайда, қанды қол Құндақбай қайда, көне тап» деп мені қыл-көңірдектен алсын келіп. «Құндақбайды сырттай естуім бар, ал Құлжатай аттыны білмеймін» деп зарлай ант-су іштім. Құлжатай іште еді, бірақ оның ұйқысы сергек екен, мына қуғыншы отрядтың тарс-тұрсын, оның бастығының айғалын естіген бойда-ақ қашып ұлғйріпті. Өнеукүні, Құндақбай Төлендиевич, өзіңізге көрсеттім емес пе, мына іштегі жапсарлас екі бөлменің түпкісінде ары сыртқа Быжының суына қарай шығатын қосалқы есік барын. Құлжатай, міне, сол есік арқылы суға қарай құлап, сонда отқа қойылған атына мініп, із жасырыпты. Өйтпесе, ол да, мен де қармаққа ілінгендей едік!

Бұл сөздерді орыс Бахтияров алқынып, түкірігіне шашалып, әрең тауысты. Әрі шүңірек көк көздері де Құндақбайдың, басқалардың өңменінен

өтіп бара жатты. Құндақбай әдеттегіше жағдайды тез түсінді. Мына орыс шалы «бастан құлақ садақа, тез қараларыңды батырыңдар, ГПУ отрядының қайта соғуы оп-оңай, жалғыз жортқан Құлжатайдың ізін шалып жаңылыспаған олар мына қара-құраны тіптен көзден қақас қалдырмас, тез-тез жоғалыңдар, маған да жан керек» дегенді ажырайған қабағымен ап-айқын жеткізді. Құндақбай шапшаң бұйрық айтты:

— Сендер, Кенебай, Денебай, Шаңбат, Манасбай және мына сіздер Құдайберген мен Аюшал ағалар, илеуін тастап қашқан құмырсқадай бәрлеріңіз тез бытырап, із жасырып кетуге жан салыңыздар! Өлдекімдер ұшырасса шекара асқаны, аспағаны бар ағайын-туғандардың бар-жоғын анықтап, адақтап қайтуға шығып едік деп сылтауратыңдар! Мына орыстың лашығында, сонау Шанханайда не естіп, не білдіңдер, солардан өздеріңше түйін түйіндер. «Шайнап берген ас болмас» деген. Әрі сәті түскенде Құлжатайды да хабардар етіндер. Мен қашанда жалғыз айылмын ғой. «Жалғыздың жары құдай!» Мен бұқпантайлап тау сағалап, сонау шұршіттер еліне қарай қайта жалғыз жортамын! Бұл менің биылғы соңғы кетісім, шамасы. Елге сәлем айтыңдар, биыл қысқа бәрі шыдай тұрсын, көктем туа қайта ораламын, бәрін көшіріп әкетемін! Қазағымды қызыл өкіметтің тепкісінде қалдыарым жоқ! Иә, алла, бір өзіңнен медет тіледік!

Сілтідей тынған қара-құраның ортасында Аюшал қолын отқа күйдірген сәбидей шыңғырды:

— Құндақбай! Жаным! Айналайын! Сенің қосыныңа қосылып, баламның кегін аламын деген зарымды қалай ұмыттың? Сені іздеп, әуелде Қытай асып қайтқанымды құлағыңның дәл түбінде жыр қылдым емес пе? Мен сенен екі елі ажырамаймын! Егер зорлықпен тастап кетсең мына дос-жарандарыңның көз алдында мойныма қыл шылбыр салудан тайынбаймын!

Құндақбай Аюшалды өзімен бірге әкетті. Құдайберген ақсақал оларды шекара асуға көмектесуге үшінші адам болып қоса ілесті. Ал өзге қандыкөйлек достар, туыстар Құндақбай баяндаған тәртіппен олар да бытырай қараларын батырды. Тіршілік қайғы-қасіретке қаншама сықап тұрса да кеудедегі бір кішкентай шыбын жанның әуселесі бөлек екенін сезген орыс Бахтияров өз лашығының сыртқы табалдырығын аттап, ішке еніп, ағаш төсекке гүрс құлағанда мына қазақ нояндарына деген таңырқауында да, ризалығында да шек жоқ еді.

Ал Қытай шекарасына қарай қозғалған Құндақбай бастаған үшеу бұл жолы тым баяу жүріске басты. Кеше түні орыс Бахтияров үйіне лап қойған отряд басшылары Қытаймен екі араға әр тұста қаққан қазықтай

өтіп қарауылдар қоймасына кім кепіл? Сосын осы жолда да бұлар күндіз баласы шоқ-шоқ тоғайлы тұстарда жасырынып, тек түнделетіп қана тау сағалап, онда да жан-жаққа түз адамдарына тән өткір көздерін қадап, артық дыбыс-сыбыс білдірмей сырғыды. Айналасы үш адам, бірақ осы сапарда көрген-білгендері ортақ десек те үшеуінің бастарында үш түрлі әлем орнаған. Құндақбай өзі Қытай жерінде омалған соңғы жиырма күндікте бұл Қоғалыда бұрынғы зобаландар еселеп артыпты, ал алдағы алты ай қыста неше қиямет-қайым орнар екен деген ауыр ойларға шомды.

Ал осы Құндақбайға біршама туыс, қаңлының Жантеке атасынан тарайтын Құдайберген ақсақал осы мерген інісін жиырма күндей көз талдыра күтіп, енді соған ере жүріп, өзінің тұлабойын кернеген көптеген сұрақтарға жауап алмақ еді ғой. Ия, заманның сұрқы келіспей тұр. Оған қарсы не шара, не қам-қарекет керектігіне көңіл көншітер жауап ала алмаса да сұңғыла шалдың біршама іштей тоғайған қалпы бар. Бұл затында таңдайынан бал тамған шешен адам еді. Мына орыс Бахтияровтың лашығында, сонау Шанханайдың шетінде ұзақ-ұзақ түндерде мұның құлағына ала-құласы көп қаншама пенденің зар-мұңы құйылды. Құдайберген шал оның бір тамшысын да далаға шашқан жоқ, бәрін Қоғалының аңғарындай кең көкірегіне мұқияттап жинақтады. Егер тыңдаушысы табылса бұл сұңғыла оны неше ай, неше апталық жырға айналдырар еді. Мұны өз басы үшін үлкен ырзыққа балайды. Іштегі тоғайған көңіл-күйдің төркіні сонда жатыр еді.

Ал жалайыр-ақбұйым Аюшал сәл-пәл өзгеше халде. Мұнда оқу, өнер іздеп алыс шетелге беттеген жас балаң жігіттің көңіл-күйіне ұқсас бір алақұйын желпініс бар. Бұл Аюшал Құндақбайдың тәңірім алабөтен жаратқан, оққағары бар, асқан мерген, басқа да қасиеттері қисапсыз жан екеніне кәміл сенді. Міне, осындай сайыпқыранның үзеңгілесіне айналып, алдағы жылдың жазында қайтсем де қызыл бөлшебектің қорғасын оғынан шейіт кеткен баламның кегін қайтарамын деген үміт жетеледі. Кеудесіне шемен боп байланған қайғы-шерден сөйтіп арылармын деп дәмеленеді. Өрине, қызыл бөлшебек өрістегі мал емес, сол жолда өзі қоса ажал тапса да жарасы жеңіл, бұл дүниеде Аюшал қимайтындай дөнеме жоқ, тек сілтеген қаруы мүлт кетпей біраз қызыл көз бөлшебекті жастығына ала жатса мұның арманы орындалғаны, о дүниедегі жалғыз ұлына жүзі жарқын күйде бара алады.

Міне, сол заманда осы тектес шерменделер де әр тасадан бір қылаң беретін еді.

Құндақбай болжағандай 1928-29 жылдар тоғысындағы қыс шынында жойдасыз шықты. Қар да қалың, үскірік аязы бет

қаратпас, атты адам аунап жерге түсіп, қайта ер үстіне қонғанша екі қолы күлдіреп үсіп қалатын еді. Әсіресе, Қоғалы өңірі, Жаркент, Қорғас, Қату тау маңы сондай сұрапыл қалпымен міз бақпай 1929 жылдың сәуір айы туғанша сіресіп жатып алды. Бұл Жетісудың осы бөлігіндегі ел үшін жығылғанға жұдырық дейтіннің нағыз өзі. Малдан таза тақырланған ел аштықтың азабын осы қыста тартты. Әсіресе, балаларға қиын, бір-бірлеп шетіней бастады. Аш балаға әр түрлі кесеп де үйірсек қой. Қай үйдің түтіні тік көтерілсе сол үйге көрші-қолаң бас сұққыш. Бірақ бас сұққанмен ауыздарына дәм барған ештемесі жоқ, қайта қай үйде қандай қасірет орнады, не тауқымет туындап жатыр, сондай ақпарлар тұла-бойларын одан әрмен мұздатып, аза бойлары қаза болушы еді.

Қытай жерінде Құндақбай Төленді атажұрттағы осындай нәубеттің бет алысы хақында ара-тұра хабар алып тұратын. Онсыз да екі ел арасын қарулы күзет бөліп тұр, әрі қарлы аяз да темір құрсаудай тырп еткізбейді. Дегенмен ешқандай бөгесінге дес бермес «ұзынқұлақ» деген де бар ғой. Сол кәрі жолдас — «ұзынқұлақ» анау-мынау сыбыстарды үскірік желмен бірге түйдектетіп жеткізіп тұратын.

Құлжа қаласынан сәл шығыс бетте Іле өзенінің оң жағалауында жыпырлаған көп лашықтардың бірін қалқа еткен Құндақбай отбасы бұл қыста құмырсқаның илеуіне ұқсайды. Енді қалай, зайыбы Ақтолқын Құндақбайдың үйде болғанынан болмағаны көп тірлігін ескеріп, інісі Жұмақанды әйелімен, екі сәбиімен өз қолына алдырған. Әлгі Қоғалыдан ілесе келген Аюшал да осында. Ақтолқын тар үйге тамаша болған бұл көртамыстың осы шаңырақтың астына келіп сығылысқанына аса ренжіген жоқ. Себебі, ол жасым үлкен-ау, мейманмын-ау деп, төрде шалжиып жатып алатын кәрілердің қатарына қосылмайды. Қайта осы үйдің отымен кіріп, күлімен шығып жүр. Бұлардан теріскей бетте ақ қар, көк мұз басқан Борақора жотасы, Сарыбұлақ тауы жақтан шанамен ағаш отын тасып жүр. Қыстың көзі қырауда жалбыраған тері тонын, ескі түлкі тымағын киіп алып, қимылы ширақ, елгезек кәрі қайың мен үйеңкіні түбінен шауып бұтарлап, шанаға тиеп, қалың қардың бетімен сырғытқанда жас жігіттен бір былай емес. Сөйтіп, отын шабуға Ақтолқынның інісі Жұмақанды ара-тұра ғана ілестіреді. Онда да оның өзі сұранса, немесе, ерлі-зайыпты Құндақбай мен Ақтолқынның біреуі «сен де бар» деп оны жұмсаса ғана. Сосын да бұл үй осы қыста отынға зарыққан жоқ. Аюшалдың сөйтіп ұшып-қонғанына қарап, Құндақбай «ә, бұл көртамыстың бала кегін алмаққа аңсары мықтап-ақ ауған екен, өзге дүниеңмен мұны алдаусырата алмассаң, құдай қаласа түбінде бұған қол ұшын берермі» деп өзіне тағы бір кішкене міндет жүктеп қоятын.

Ал мергеннің өз інісі Мырзақбай мен келіні Нұрсұлу

көрші лашықта тұрғанмен уақыттың көбісін осы Құндақбай шаңырағының астында өткізеді. Көбіне ішіп-жемдері де ортақ. Соқа бастары сопайған ол екеуге мұндағы Жұмақанның қос сәбиін әлдилеуден артық мәртебе жоқтай. Бұл ғана емес, осындағы Қожахмет Майкөтов пен оның келіншегі Қазиза да осы шаңырақтың астынан біржола орын тепкендей еді.

Қожахмет қаңлы-жантекеден шыққан, мына Құндақбайдан үш жастай ғана кішілігі бар, ұзын бойлы аққұбалау адам. Атүсті жүріске берік, қару ұстауға да ептілігі бар. Былтырғы күзде бір шоғыр ауа көшушілердің дүрмегіне қосылып осында жеткен. Сірә, өткен 1928 жылы бұл шұршіттер еліне қоныс аударғандардың бас-аяғы көрінбейді екен. Қожахмет мына зайыбы Қазиза екеуі Құлжа қаласының маңы, Іле дариясының оң, сол жағалауы, Сарыбұлақ тауы мен сол аттас өзеннің бойы, Сұйдіннің төңірегі сияқтыларды асықпай түртінектеп жүріп, біраз табан тоздырып, ақыры, осы Құндақбай айналасын таңдаған. Қалайда ағайын елдің баласы, аты шыққан батыр, ел басшысы Құндақбай сындыға қонсылас отырсақ мына жат жұртта анау-мынау қаққы-соққыдан аман болармыз деген іш түйсігі де соған үндеген. Тап қазір зайыбы Қазизаның алғаш рет ішіне бала бітіп, аяғы ауырлап жүр. Қожахмет Майкөт баласы әрі сол өзінің болашақ шашырандыларының қауіпсіздігін де ескерген тәрізді.

Қожахмет те, Қазиза да ағайынды Құндақбай мен Мырзақбайдың, олардың қосақтары Ақтолқын мен Нұрсұлудың бала күйігінен туындаған қайғы-шерінен хабардар, әрі жақсы түсінетін де. Бірде осы екі ағалы-інілінің және олардың әйелдерінің мына Қазизаның күннен-күнге іші шығып, әрі ауырлаған жүрісіне жүндес қабақтарына қар жаудыра сүзіле қарағанын байқады. Бұл біршама елгезек Қожахметтің көкірегінде аяныш сезімін тудырған. Сосын да Қожахмет көп ойланып жатпай:

— Әй, бауырым, ел басшысы Күнеке! Әй, Ақтолқын жеңеше! Алдымен өзім бір балаға жарып алайын! Сосынғы бір кезекте мына Қазизаның бойына біткен бір шарананы, мейлі ұл, мейлі қыз болсын сіздер бауырларыңызға басасыздар! — деп қойып қалған. Құндақбай жүндес төсіне құлаған басын жұлып алып:

— Әй, сығыр, шының ба, әлде қалжыңың ба? — деп мылтықша тарс еткен.

— Оу, мерген аға, құдай бар өнерін салып бөлек өлшеп-пішкен сіз тәрізді шарболатқа жалған сөйлеп, мені өле алмай жүр дейсіз бе? Әрі «үәде құдай сөзі» деген атамыздан мирас нақылды қай пұшпаққа апарып жасырмақпыз?

Ұзақбай ДОСПАНБЕТОВ

Жалғасы келесі санда.

ЭТО ВАЖНО

РОЛЬ МЕДСЕСТРЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ ВЗВ

Воспалительные заболевания век (ВЗВ) являются одной из важных проблем в медицине, так как всей информации об окружающем мире человек получает с помощью органов зрения. От всех патологий зрения воспалительные заболевания век занимают около 10%. Обычно они возникают при попадании в конъюнктив инородных тел или инфекционных процессов (грибы, бактерии, вирусы), а также в следствии инфицирования при получении травм и операций на органы зрения.

Актуальность темы обусловлена тем, что медицинская сестра играет важную роль в организации сестринского процесса и сестринского ухода при воспалительных заболеваниях век. Медицинская сестра наблюдает за состоянием пациента (ухудшение или улучшение), помогает врачу в лечебном процессе, подготавливает пациента к различным методам исследования, а также проводит беседы о заболевании и профилактические мероприятия с пациентом и его родственниками.

По данным статистики офтальмологов по всем воспалительным заболеваниям глаз, более 40% людей имеют вирусные инфекции глаз, и до 50% этих случаев могут требовать госпитализации и проведения интенсивного лечения. Кроме того, вирусная инфекция примерно у 75-80% пациентов является причиной временной нетрудоспособности и примерно у 10-12% пациентов может приводить при неправильном лечении к инвалидности и стойкой частичной или полной потере зрения.

История наращивания ресниц берет свое начало в гримёрках Голливуда. Именно там, придумал накладные ресницы легендарный Макс Фактор, самый известный визажист XX века, чьё имя сегодня превратилось в известный бренд.

Работая главным голливудским make-up художником, в 1927 году Макс Фактор создал первые искусственные ресницы для актрисы Филлис Хейвер, которая была первой исполнительницей роли Рокки в мюзикле «Чикаго». Фильм был немой, и актриса активно хлопала своими выразительными ресницами, которые тут же пришлись по душе и публике и голливудским мастерам. Так, в американской фабрике киногрёз появилась первый и самый простой способ наращивания ресниц – с помощью бахромы. К ниточке аккуратно клеилась бахрома, и вся эта конструкция аккуратно крепилась к веку. И хотя вблизи все смотрелось весьма ненатурально, и такая красота была очень недолговечна и дорога в изготовлении, но для звезд кино и телевидения вполне подходила. Поэтому

очень долго накладные ресницы – были уделом исключительно кинодив и «в народ» они вышли только в начале 50-х.

Именно в 50-е началась новая волна популярности наращенных ресниц, теперь уже среди обычных женщин. Ведь процедура уже была усовершенствована и гораздо более доступна, чем раньше. И ресницы выглядели гораздо натуральней. Конечно же, волна спроса на наращивание ресниц была снова связана с кино – именно кинодивы, такие, как, например, Софи Лорен сделали пушистые и длинные ресницы обязательным атрибутом макияжа.

Порою женщины, чья красота совершенна, а достоинства редкостны, так трогают наше сердце, что мы довольствуемся правом смотреть на них и говорить с ними. «Не искусственная, а естественная красота является счастьем»...

Практическое применение декоративных ресниц

1. Японская технология — для того чтобы ресницы выглядели как родные, только более длинные и густые, используют японский метод наращивания. К родным ресничкам приклеивают отдельные волокна. Они сливаются в один волосок. Визуально совершенно не заметно, что ресницы наращенные. Работа трудоёмкая, выполняется 2-3 ч.

2. Поресничное наращивание. Методика выполнения похожа на японскую: приклеивается ресничка к ресничке, но соединения не происходит. Выглядят они как натуральные. Продолжительность

процедуры до 3 часов.

3. Наращивание пучками. Вместо одного волоска к ресничкам можно приклеить сразу несколько 3-7 волокон. Для праздничного наращивания используют до 50 пучков. Вся процедура займёт 60 мин.

Воспалительные заболевания век
Травмированные глаза. При наращивании ресниц используется пинцет, стек-игла, которыми лашмейкер орудует в непосредственной близости от глаза. Неаккуратным или быстрым движением можно случайно задеть слизистую оболочку века или глаза. Это может вызвать болевые ощущения и даже привести к слепоте.

Занесение инфекции. На искусственных ресницах, а также инструментах, которыми пользуется мастер, могут быть опасные вирусы и бактерии. При попадании в глаза, они провоцируют развитие инфекции, способной привести к повреждению и даже потере органа зрения.

Химический ожог. В случае попадания в глаз химического вещества (клея), существует риск возникновения ожога роговицы. Это может случиться из-за неопытности мастера, или несоблюдения клиенткой мер безопасности.

Отеки при системных заболеваниях всегда двусторонние и часто сочетаются с отеками ног и водянками. Кожа век бледная, уплотнение тканей и болезненность отсутствуют, местная температура

ЗДОРОВЬЕ

КАНЦЕРОГЕНЫ

Канцерогены – вредные вещества, которые разрушают организм человека, оказывают негативное влияние на обмен веществ и формирование новых здоровых клеток. Вред канцерогенов подтвержден многолетними лабораторными исследованиями с участием гастроэнтерологов, диетологов и онкологов. Также они являются основной причиной и катализатором возникновения злокачественных опухолей и всевозможных болезней ЖКТ.

Состав продуктов, которые мы ежедневно покупаем и употребляем в пищу – очень сомнителен. Самую

большую опасность канцерогенные вещества оказывают в виде пищевых добавок.

Вредные вещества в составе некоторых продуктов способны вызвать онкологию даже у самого здорового человека. Многочисленные и запутанные цифровые коды хранят в себе страшную опасность, основным вредным канцерогеном выступают консерванты.

Консерванты нужны для увеличения срока хранения продукта, за привлекательный внешний вид отвечают эмульгаторы и красители, вкус продуктам дают усилители вкуса.

Колбаса имеет привлекательный розовый цвет и аппетитный запах благодаря ароматизаторам и красителям. Данные канцерогены позволяют ей также увеличить срок годности, но мало кто знает, что эти химические вещества способны стать главной причиной образования рака ЖКТ.

Следует с особой внимательностью

относиться к всевозможным творожкам и йогуртам. Такие подсластители, как сахарин или цикламат натрия, применяются при производстве данных «диетических» продуктах, которые любят покупать представительницы прекрасного пола с целью скорейшего похудения. При жарке, даже самые полезные продукты могут стать вредной едой.

Пища становится канцерогенной после жарки в дешевом растительном масле. На поджаристых кусочках обнаруживаются соединения опасные для здоровья: акриламид, метаболиты, альдегиды, бензапирен.

Чем дольше пережариваются продукты, мясо, овощи или тесто, тем больше канцерогенных соединений они приобретают. Особенно много их содержится:

- в жареных пирожках, чебуреках и пончиках;
- в чипсах их картофеля;
- в мясных блюдах, приготовленных на углях;
- копченой рыбе.

Старое масло, на котором долго готовили — несёт в себе серьёзную опасность для здоровья человека.

Особенно опасен канцероген,

под названием афлатоксин. Он не присутствует в продуктах как пищевая добавка, но образуется в них через какое-то время, образуется в плесневых грибах и их спорах на крупах, муке, орехах и отрубях, которые начинают горчить.

Важно знать, что даже при термической обработке афлатоксин не может быть разрушен, он скапливается в организме и наносит удар по печени, провоцируя опухолевые заболевания. Поэтому так важно употреблять в пищу свежие, не лежалые продукты. Особенно вредны канцерогены для здоровья ребенка. Но дети не хотят понимать этого. Многие родители не могут с этим справиться. Наверное, самым верным решением должны стать:

Личный пример родителей. Правильные пищевые привычки семьи заложат у ребенка основы правильного питания, и он интуитивно будет выбирать для себя в жизни более полезные продукты, потому что так едят папа и мама. Вывод канцерогенов из организма – задача посильная и очень важная для любого современного человека. Для этого потребуется абсорбирование

и вывод вредных веществ из организма.

Самые привычные и недорогие способы вывода канцерогенов — это употребление некоторых продуктов. Они способны связать опасные для здоровья соединения по средству химических взаимодействий.

К таким полезным продуктам относятся:

- Свежая капуста, морковь, свёкла и овощные соки из данных овощей.
- Крупы и приготовленные из них каши: гречка, рис, овсяная крупа.
- Кисломолочные продукты из цельного домашнего молока, зелёный чай.
- Сухофрукты и компоты из них.

Очищение происходит естественным путём, если употреблять в пищу указанные продукты ежедневно. Это поможет наилучшим образом избежать формирования патологий, новообразований и станет отличной профилактикой.

А.К.САТОВА,
валеолог кабинета ЗОЖ
Жамбылского района.

ЗНАЕТЕ ЛИ ВЫ?!

РГУ «Капшагайское городское управление контроля качества и безопасности товаров и услуг» доводит до сведения родителей, подростков и взрослого населения, о том, что в соответствии со статьями 21 и 159 Кодекса РК от 18.09.2009г. «О здоровье народа и системе здравоохранения» 12 декабря 2019 года за №7-ПГВр главным государственным санитарным врачом Комитета контроля качества и безопасности товаров и услуг МЗ РК подписано Постановление

о запрещение ввоза, производства, реализации и распространения не курительных табачных и бес табачных изделий «снюс». «Снюс» приравнен к не курительным табачным изделиям, предназначенным для сосания, жевания или нюханья. Он изготовлен из очищенной табачной пыли или мелко нарезанного табака с добавлением или отсутствием не табачного сырья. Пакетик этого вещества помещают между губой и десной, а никотин проникает в организм через слизистую оболочку полости рта. В настоящее время во многих регионах Казахстана стали распространяться новые виды психоактивных веществ синтетического происхождения. Вот только содержание никотина в одном пакетике не курительного изделия (жевательные и сосательные смеси) колеблется от 20 до 250 миллиграммов. Это значительно больше, чем в одной сигарете (в среднем 1-1,5 мг). Так, употребление одного пакетика «снюса», содержащего 40 миллиграммов никотина, соразмерно двум пачкам сигарет, выкуренных за один раз. Его влияние на подростков проявляется в резких эмоциональных скачках, пере-

ЧТО ТАКОЕ СНЮС?

возбуждению в период воздействия никотина на организм и последующей апатии, также резко падает успеваемость. Вред для организма похож на отравление табаком, то есть это головокружение, тошнота, рвота, обильное слюноотделение. Может возникнуть резкая дезориентация в пространстве. В случае передозировки возможны инфаркты и инсульты вследствие нарушений работы сердечно-сосудистой системы. Практически в ста процентах случаев «снюс» вызывает неопухолевые поражения ротовой полости. Возможны и различные заболевания дёсен, воспаления, обнажения корней и разрушение зубов. Основной вред «снюса» в том, что никотина в нем в разы больше, чем в обычной сигарете. Больше никотина – скорее наступает привыкание, быстрее появляются негативные последствия от никотина – сердечно-сосудистые заболевания. Поэтому понятно, что даже отсутствие дыма не спасает от пагубного влияния табака. Он проникает во все органы, становится причиной развития различных патологических процессов в организме. Со слов подростков, табачные и бестабач-

ные изделия «снюс» ими приобретаются через интернет-магазины, а так же в общественных местах (кафе, клубы, игротеки, торговые центры) «с рук», то есть способы распространения и вовлечения схожи с распространением наркотических веществ. А так же разрисовываются стены домов QR-кодами, ведущими на сайты по продаже этих изделий.

В целях предупреждения и недопущения распространения препаратов «снюс» среди населения, Капшагайское городское управление контроля качества и безопасности товаров и услуг информирует хозяйствующих субъектов о запрещении производства и реализации детского и подросткового населению продукции не курительных табачных и бестабачных изделий «снюс».

Призываем население быть внимательными и бдительными, относиться с уважением к своему здоровью и здоровью своих детей.

А.С.КАМАУБАЕВ,
руководитель РГУ
«Капшагайское городское УККБТУ».

Бейсенбі - Четверг, 11 маусым

ҚАЗАҚСТАН

«Қазақстан» телеарнасының бағдарламасы газетке уақытылы жеткізілмегені үшін берілмейді.

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Өнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар.
07.30Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
08.40 М/с «Малышарики»
09.10, 16.20Премьера!
«Discovery:как устроена все-
ленная».
10.00«Вкусное утро»
10.30, 18.00 Т/х «Ән-аға»
12.30 «Баспанаға бағыт»
13.00, 23.50 Т/х «Дулати»
14.35, 22.10Сериал «Большая
маленькая ложь»
17.10, 23.20 «Жестокий Стам-
бул». Сериал
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 «Как боролись с эпиде-
миями в Казахстане»
21.00 Итоги дня
21.40 Д/ф «Эстафета власти.
Стратегия преемственности и
стабильности»
01.25«Көрімдік»

АСТАНА

06.00, 03.35 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 17.50«Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.20, 21.00 Т/х «Сүлеймен
СҰЛТАН»
12.30, 23.10 Т/х «Ханзада
Жумонг»
14.00 Elorda live
14.10 «Союзмультфильм»
14.55, 00.30 «Бір болайық» үнді
телехикаясы
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
16.55 Қош келдіңіз!
18.10 «1001 түн» түрік теле-
хикаясы
20.00, 01.00ASTANA TIMES
02.00 Д/ф «Елорда қуаты»
02.20 «Әзілстан» жасырын
камера
02.30 «KazNet» ғаламторға шолу
02.50 «Біреудің есебінен»
деректі драма

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Тағы да сүй»
06.45 «Той заказ»
07.15, 18.00 «Басты
Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Х/ф «И все-таки я лю-
блю...». Многосерийный фильм
12.00 «QOSLIKE»
бағдарламасы.
15.45 «Наживка для ангела».
Многосерийный фильм
16.45 «Пусть говорят»
18.45, 03.15 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 «Правила механика
замков»
22.00, 02.30 «П@УТИНА»
22.40 «След тигра»
00.15 «КРАСАВИЦА»
01.55 «Вечерний Ургант»
04.15 «Ұшқалақ» бағдарламасы

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «Мерекелік концерт»
07.30 Кешкі жаңалықтар
08.00, 02.40 Т/х «Сүйікті Дениз»
09.50 НОВОСТИ
10.30, 01.10 «ВОСТОК-ЗАПАД»
12.30, 23.30 «Высокие ставки»
14.20, 21.40«Самый лучший
муж»

Жексенбі - Воскресенье, 14 маусым

ҚАЗАҚСТАН

Программа «Qazaqstan»
отсутствует в связи с ее не-
своевременным предоставле-
нием в газету

ХАБАР

06.00 «Тамаша» концерт-
спектаклі
07.40 «Әсем әуен»
09.00«Самопознание»
09.10 М/с «Малышарики»
10.00 Мультхикая «1001 түн:
айтылмаған әңгімелер» 11.00
Кино «Ең сұлу» 10.40 Х/ф
«Той любой ценой»
12.20Х/ф «Семьянин»
14.00 Мегахит «Облачный
Атлас»
17.00 Мегахит. «Вернуть
Бена»
18.45 «Мәжіліс.kz»
19.15 «Жұлдызды жекпе-жек»
21.00 «7 күн»
22.00 «Большая неделя»

16.15 «Жан құрбым»
18.00 Т/с «Ясминның тағдыры»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.45-04.30 «Қарапайым-
Ханшайым»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей
эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Д/ф «Кең ауқымда»
10.30 «Бүгін»
11.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-
концерт/
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Қателік»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Шашу»
14.00 «Спорт-тайм»
14.30 «Монолог»
15.00 «Әсем әуен»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Сегодня» /тікелей эфир/
19.30 «Білек пен жүрек»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Жетісу жұмбақтары»
21.30 Новости
22.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-
концерт/
22.30 Д/ф «Таңғажайып
табиғат»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
08.00 Сериал «Ганга»
10.00 Мультфильм «Лунтик»
11.00 Мультфильм «Аладин»
12.00, 21.10 Сериал «Махабба-
тым, кеш мені»
14.00, 20.00 Информбюро
14.30 «Кел, татуласайық»
17.00 «Экстрасенсы детективы»
18.00 Сериал «Крестный»
19.00 Сериал «Беглые род-
ственники»
23.10 Whats Up?
00.00 Сериал «ИНТЕРНЫ»
01.30 Алдараспан, Нысана,
Шаншар әзілдері
03.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 Қыздар арасында
06.50, 05.15 «Гу-гулет»
07.30, 15.00 «Парижден мені
іздеп тап»
08.00, 22.00, 03.45 Т/х «Элиф»
09.00, 17.40 Сериал «Анна-
Детективъ»
10.00 Смеяться разрешается
12.00, 18.30 Сериал «Куба»
13.00, 22.50 Х/ф «Мачо и
Ботан-2»
15.30, 01.00 Сериал «Побег из
аула-2»
16.10, 00.30 «Новый день»
16.40 Сериал «Все к лучшему»
19.15 Сериал «Домик на сча-
стье-2»
20.15 «Зың-зың Күлпәш»
21.00 Т/х «Келінім, сен тыңда»
01.30 Т/х «Арман»
02.30 Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»

Жұма - Пятница, 12 маусым

ҚАЗАҚСТАН

«Қазақстан»
телеарнасының
бағдарламасы газетке
уақытылы жеткізілмегені
үшін берілмейді.

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР Өнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар
07.30Т/х. «Пәленшеевтер»
08.40 М/с «Малышарики»
09.10 «Discovery:как устроена
вселенная»
10.00 Вкусное утро
10.30 Т/х. «Ән-аға»
12.15,00.15Т/х. «Дулати»
14.15,21.40 Сериал «Большая
маленькая ложь»
16.00 Тікелей эфирде
«Қоғамдық талқылау»
17.10,23.25 Сериал «Жестокий
Стамбул»
18.00 «Удачная сделка»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 Новый курс
21.00 Итоги дня
01.00 «Көрімдік»

АСТАНА

06.00,03.35 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген» әзіл-сықақ
07.00,17.10 «Үздік әзілдер»
08.00М/ф. «Маша и медведь»
10.00,22.00 Т/х. «Кулфи»
11.20,21.00 Т/х. «Сүлеймен
Сұлтан»
12.30,23.10Т/х. «Ханзада
Жумонг»
14.00 Специальный репортаж
14.15Союзмультфильм
14.55,00.30 Т/х. Бір болайық
16.00 «Қош келдіңіз»
16.55 Арнайы репортаж
18.10 Т/х. «1001 түн»
20.00,01.00 ASTANA TIMES
02.00 Д/ф. «Елорда қуаты»
02.20 «Әзілстан» жасырын
камера
02.30 Kaz Net ғаламторға шолу
02.50 Деректі драма «Біреудің
есебінен»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Той базар
07.00 Басты жаңалықтар
07.45 Жұма уағызы
08.00 Доброе утро
11.00 Сериал «Мужское/жен-
ское»
12.00 QosLike
15.45 «Давай поженимся»
16.35 «Непутевые заметки»
16.50 «Жди меня Казахстан»
18.00 Басты жаңалықтар
18.45,03.00 Заң сөйлесін
20.00 Главные новости
20.45 Поле чудес
22.00,00.00 Кино «Журавль в
небе»
23.00,01.35 П@утина
02.20 Заң сөйлесін
03.20 Той базар
04.05 Той заказ

КТК

07.00 ҚР Өнұраны
07.05 Мерекелік концерт
07.30 Кешкі жаңалықтар
08.00,02.20 Т/х. «Сүйікті Дениз»
09.50 Новости
10.30,01.30 Х/ф. «Восток –За-
пад»
12.30 Сериал «Высокие
ставки»
14.20 Мелодрама «Самый
лучший муж»
16.15 Т/х. «Жан құрбым»
18.00 Т/х. «Ясминнің тағдыры»
19.30 Кешкі жаңалықтар

20.45 «Аялы алақан»
00.30 «Ел аузында»
01.40 «Той жыры»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Жалғыз жауқазын»
06.45, 03.00 «Тамаша city»
07.35, 03.45 «Той заказ»
08.00 «Сенбілік жаңалықтар»
08.35 «Воскресные беседы»
08.45Многосер.фильм «Си-
ничка-2»
12.15Многосер.фильм «Пока
живу, люблю»
15.45 Фильм «Лев яцин.Вра-
тарь моей мечты»
18.00 «Basty bagdarlama»
18.35 Шоу «Dastarhan»
20.00 «Аналитика»
20.55, 23.00Фильм «Журавль
в небе»
00.35 Концерт «Звезды рус-
ского радио»
02.10 «П@utina»

КТК

07.05«Ән мен әнші»

20.00 «Қарапайым-Ханшайым»
21.00 Вечерние новости
21.40 Драма «Кремень. Осво-
бождение»
03.35-04.20 «Қарапайым-
Ханшайым»

ЖЕТІСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей
эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Жетісу жұмбақтары»
10.30 «Сегодня»
11.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-
концерт/
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Білек пен жүрек»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Шашу»
14.30 «Ұлт пен рух»
14.30 «Монолог»
15.00 «Әсем әуен»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Әсем әуен»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/
19.30 Д/ф «Батысқа қарай аққан
өзен»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Желі KZ»
21.30 Новости
22.00 «Болмыс» ток-шоуы
22.30 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

05.55 ҚР Өнұраны
06.00 Ризамын
07.00 Информбюро
08.00 Сериал «Ганга»
10.00 М/с. «Лунтик»
11.00 М/с. «Аладин»
12.00 Сериал «Махаббатым
кеш мені»
14.00 Информбюро
14.30 «Кел татуласайық»
17.00 «Экстрасенсы детективы»
18.00 Сериал «Кресный»
19.00 Сериал «Беглые род-
ственники»
20.00 Информбюро
21.05 Х/ф. «Страховщик»
23.20Whats Up?
00.00 Сериал «Интерны»
01.30 «Алдараспан, Шаншар,
Нысана» әзілдері
03.30 Ризамын
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 Қыздар арасында
06.50,05.15 Гу-гулет
07.30,15.00 Т/х. «Парижден мені
іздеп тап»
08.00,03.45 Т/х. «Элиф»
09.00 «Анна детективъ» сериал
10.00 Смеяться разрешается
12.00 Сериал «Куба»
13.00 Субботний вечер
15.30,01.20 Сериал «Побег из
аула-2»
16.10 Юморина
18.30 Х/ф. «Слуга народа»
20.15 Скечком «Q елі»
21.00 Х/ф. «Великолепная
семерка»
23.00 Х/ф. «Братья систерс»
02.30 Т/х. «Арман»
03.30 Айнаонлайн
04.30 Жеңіп көр

08.10, 02.40 «КТК-да Қабатов»
09.30 «Юрмала»
11.00 Х/ф «Надломленные
души»
14.40 Мелодрама «Кривое
зеркало»
16.30 Т/х «Жұмақтың кілті»
18.50 «Алдараспан»
21.00 «Портрет недели»
22.00 «Любовь по ошибке»
23.50 «Спасите нашу семью»
01.30 К/ф «Әбден мезі еттің»
03.40-04.25 «Көріпкел»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Ғибрат»
10.30 «Единый народ»
11.00 «Ән тыңдайық» /
онлайн-концерт/
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Жүрек сөзі»
12.30 «Ауылдағы ағайын»
13.00 «Әсем әуен»

Сенбі - Суббота, 13 маусым

ҚАЗАҚСТАН

Программа «Qazaqstan» от-
сутствует в связи с ее несвоев-
ременным предоставлением в
газету

ХАБАР

06.00 «Ұят болмасын»
06.40 «Өлшеулі өмір»
С.Әбеновтың шығармашылық
кеші
09.10 «Өзін-өзі тану»
09.20 М/с «Малышарики»
10.15 Мультхикая «1001 түн:
айтылмаған әңгімелер»
11.00 «Удачная сделка»
13.00 «Жұлдызды жекпе-жек»
14.45 Тоқтар мен Бейбіт
«Уақыт»
17.00 Х/ф «Той любой ценой»
18.35 Х/ф «Семьянин»
20.15 «Отдел журналистских
расследований»
21.00 «7 күн»
22.00 Мегахит «Облачный
Атлас»
01.00 «Көрімдік»

АСТАНА

06.00, 03.15 «Ән мен әзіл»
06.30, 02.55 «Әзілстан» жасы-
рын камера
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и Медведь»
10.00, 22.00 Үнді телехикаясы
«Кульфи»
11.20, 21.00 «Сүлейман
Сұлтан» түрік телехикаясы
12.30, 23.10 «Ханзада Жумонг»
корей телехикаясы
14.00 М/ф «Буба»
14.20 «Союзмультфильм»
14.40 Х/ф «Это чертово серд-
це»
16.40 «Алдараспан» әзіл-сықақ
театры
18.10 «1001 түн» түрік теле-
хикаясы
20.00 «Үздік әндер»
20.55 «Loto 6/49»
00.30 «Aiz keshi»
02.10 «Той жыры»
02.35 «KazNet» ғаламторға
шолу

ЕВРАЗИЯ

06.00Т/х «Жалғыз жауқазын»
06.45, 03.15 «Тамаша city»
07.35, 04.00 «Той заказ»
08.05 «Басты жаңалықтар»
08.45 «Ұшқалақ»
09.00 Многосер.фильм «Си-
ничка»
12.30 «Фабрика грез»
12.50 Многосер.фильм «Ряби-
ны гроздь»
16.20 «Лучше всех»
18.00 «Сенбілік жаңалықтар»
18.35 Шоу «Dastarhan» 20.00
«Главная тема»
20.30 «Сенат online»
20.55, 23.00 Многосер.фильм
«Журавль в небе» 22.00, 02.40
«П@utina»
00.35 Ночной кинотеатр «Ви-
кинг»

КТК

07.05 «КТК қоржынынан»
07.20 «Кеттік тойға»
07.50 Т/х «Үлкен үй-3»
08.50 «Кремень. Освобожде-
ние»
12.45 Мелодрама «Выше толь-
ко любовь»

14.00 «Туржорық»
14.30 «Монолог»
15.00 «Өмір-өзен» концертті
16.30 Д/ф «Өркениет
ғажайыптары»
17.00 «Әл-Фараби»
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
18.00 «Ән тыңдайық»
18.30 «Абай-175»
19.00 «Спорт-тайм»
19.30 «Киноман»
20.30 Апта /қаз/
21.30 Апта /рус/
22.20 Е.Әлікеевтың концерті

31 КАНАЛ

06.00 «Неге?», 03.00 «Әзіл
студио»
07.05, 04.30 «Ризамын»
08.30 «Бауыржан шоу» М/с
«Летающие звери»
10.00 «Готовим с Адель»
10.30 «Золушка-2:Мечты
сбываются»
12.05 М/ф «Золушка-3: Злые
чары»
13.40М/ф «Урфин Джюс-2»
15.30 Х/ф «Пираты Кариб-

16.30 «Жұмақтың кілті»
18.50 «Ән мен әнші»
21.00 «Большие новости»
22.00 Мелодрама «Надломлен-
ные души»
01.20 «Спасите нашу семью»
02.40-04.00 К/ф «Шомурад пен
Дурдона»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Желі KZ»
10.30 «Бүгін»
11.00 «Болмыс»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Балдәурен»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Шашу»
14.00 «Әдебиет пен адамзат»
14.30 С.Бахтың шығармалары
15.00 «Арман-ай» концерті
16.30 Д/ф «Өркениет
ғажайыптары»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 «Единый народ»
18.00 «Ән тыңдайық»
18.30 «Абай-175»
19.00 Д/ф «Үміт күттірген ұл»
19.30 «Жүрек сөзі»
20.00 «Ауылдағы ағайын»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Ғибрат»
21.30 Новости
22.00 «Ән тыңдайық»
22.30 Д/ф «Өркениет
ғажайыптары»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00, 01.10 «Әзіл студио»
07.00, 03.00 «Ризамын»
08.20 М/с «Малыши и летаю-
щие звери»
09.00 «Готовим с Адель»
09.30 «Битва экстрасенсов»
12.00 «Әзілдер жинағы»
12.50 «What.s Up?»
13.50 М/ф «Золушка-2: Мечты
сбываются»
15.20 М/ф «Золушка-3: Злые
чары»
16.45 М/ф «Урфин Джюс-2»
18.30 Х/ф «Пираты Карибского
моря: мертвецы не рассказыва-
ют сказки»
21.00 «Неге?»
23.30 Концер «ТТТ театр
«Күлейік ғажап өмір сүрейік-2»
04.30 «Алдараспан, Нысана,
Шаншар әзілдері

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында
06.50 «Қуырдақ»
07.30, 05.10 «Гу-гулет»
08.00, 03.00 «Айнаонлайн»
09.00 «О здоровье: понарошку
и всерьез»
10.00 «Субботний вечер»
12.10 М/ф «Норм и несоруши-
мые: большое путешествие»
13.50 Сериал «Домик на сча-
стье-2»
17.40 К/ф «Санта және компа-
ния»
19.30 Т/х «Келінім, сен тыңда»
21.00 Х/ф «Одинокый волк
макуэйн»
23.00 Х/ф «Пуленепробивае-
мый»
01.00, 04.00 Скетчком «Q-елі»
02.00 Т/х «Арман»
04.30 «Жеңіп көр»

ского моря: Мертвецы не
рассказывают сказки»
18.20Х/ф «Скала»
21.00 «Битва экстрасенсов»
23.30 Х/ф «Девдас»
02.40 «Алдараспан, Нысана,
Шаншар әзілдері
03.30 «Әзіл студио»

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында
06.50 «Қуырдақ»
07.30, 05.10 «Гу-гулет»
08.00,03.00 «Айнаонлайн»
09.00 «О здоровье: понарошку
и всерьез»
09.30 М/с «Фиксики»
10.00 Сериал «Все к лучше-
му»
13.30 Х/ф «Слуга народа»
15.40 «Юморина»
18.00 Сериал «Зың-зың
Күлпәш»
21.00Х/ф «

МАМАН МІНБЕРІ

2018 ЖЫЛЫ ЖОҒАРҒЫ СОТ ТӨРАҒАСЫ АСАНОВ ЖАҚЫП ҚАЖЫМАНҰЛЫ СОТ ЖҮЙЕСІН ЖАҚСARTYҒА ҚАТЫСТЫ «СОТ ТӨРЕЛІГІНІҢ ЖЕТІ ТҮЙІНІ» БАҒДАРЛАМАСЫН ЖАРИЯЛАЙ ОТЫРЫП, БҰЛ БАСТАМАНЫҢ ХАЛЫҚТЫҢ СОТ ЖҮЙЕСІНЕ ДЕГЕН СЕНИМІН АРТТЫРУҒА БАҒЫТТАЛҒАНЫН АЙТҚАН БОЛАТЫН. БҰЛ ЖОБА-ДА СОТ ЖҮЙЕСІНІҢ ДАМУЫНЫҢ ЖЕТІ БАСЫМ БАҒДАРЛАМАСЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛДЫ. ОЛАР: «МІНСІЗ СУДЬЯ», «ҮЛГІЛІ СОТ», «ӘДІЛ ПРОЦЕСС», «Е-СОТ», «ОҒТАЙЛЫ ОРТА», «САПАЛЫ НӘТИЖЕ» ЖӘНЕ ЖЕТІНШІ ЖОБА «ТАТУЛАСУ: СОТҚА ДЕЙІН, СОТТА».

СОТ ЖҮЙЕСІНДЕГІ РЕФОРМАЛАР

Жеті түйін шеңберінде сот актілері тілін түсінікті жазу жолға қойылып, судьялыққа іріктеу жүйесі күшейтілді, сот ғимараттарында жұмыс істеуге жайлы жағдайлар жасалды. Соттардан даусыз істерді алып тастау арқылы судьялардың азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін сапалы қорғауға мүмкіндік туды. Сот отырысы-на келмей-ақ, процеске онлайн режимінде қатысудың мүмкіндігі туды. Жоғарғы Сотта азаматтарды қабылдау орталығы ашылып, онда алдын ала телефон және онлайн жа-зылу арқылы Жоғарғы Сот төрағасы мен судьяларынан іске қатысты кеңес алуға болады. Өңірлерде соттар жанынан азаматтарға тегін құқықтық кеңес беретін, өзара тату-ластыратын Фронт-офистер, татула-стыру орталықтары мен билер кеңесі жұмыс істеуде. Соттарда «Татула-су: сотқа дейін, сотта», «Виртуал-ды сот», «Отбасылық сот», « Судья көмекшісі» пилоттық жобалары іске асырылуда.

«Татуласу: сотқа дейін, сотта» жобасы. Жобаның мәнісі мынада - сотта арнайы татуластырушы судья тағайындалады, оның міндетіне дау-ды тараптарды татуластыру рәсімі жолымен шешілуіне септігін тигізу жа-тады. Бұл соның ішінде медиатордың қатысуымен, яки сот медиациясын өткізу арқылы бітімгершілік келісім, партисипативтік, медиативтік келісім жасу болуы мүмкін. Егер судья та-раптарды татуластыра алмаған жағдайда онда іс басқа судьяға қайтадан бөлінеді.

«Отбасылық сот» жобасы. Мұндағы юрисдикцияға көмелетке толмағандардың мүлктік, мүлктік емес барлық құқығы, сондай-ақ көмелетке толмаған балалары бар отбасы-неке қарым-қатынастары жатады. Жоба бойынша, отбасылық соттар неке-отбасы заңнамасы саласындағы барлық дауды (некені бұзу, мүлкті бөлу, акт жазбасының күшін жою, тууды тіркеу, асырап алу және т.б.), сонымен бірге ана мен баланың құқықтарын қорғауға, отбасындағы зорлық-зомбылыққа, баланы ұстауға байланысты дау-ларды, сондай-ақ қылмыстық және әкімшілік құқық бұзушылықтар тура-лы істерді қарайды.

«Виртуалды сот» жобасы. Сот отырысына келмей-ақ, процеске он-лайн режимінде қатысу мүмкіндігі. Бұл жобаның керек және тиімді екендігі елімізде жарияланған ко-ронавируске қатысты жарияланған карантин кезінде көрінді. Сондай-ақ, қазіргі таңда сот органдары-мен «Электронды сот төрелігін» іске асыру мен ақпараттандыру бойынша белсенді жұмыстар атқарылып жатыр. Бұл бойынша азаматтар мен заңды тұлғалардың өз құқықтарын соттық қорғауды мейлінше ашық және қолжетімді іске асыруға мүмкіндік беретін жаңа ақпараттық-инновациялық техно-логиялар енгізілді. Жаңа өзгерістер сот төрелігін іске асырудың барлық кезеңін қамтиды. Яғни, сотқа құжат тапсырудың, соттың шешімі мен атқару парағын қолына алған

уақытқа дейін.

Қолданыстағы сервистердің негізгі құралы ретінде «Сот кабинеті» ақпараттық сервисін атуға болады. «Сот кабинеті» электрондық жүйесі сот ісін жүргізуді жеңілдетуге, сот жүйесінің анықтығын, қолжетімділігін қамтамасыз етуге және жедел жұмыс ісеуіне бағытталған. Сот кабинеті арқылы кез-келген тұлға уақытын үнемдей отырып, интер-нет желісі арқылы онлайн режим-де сотқа электронды түрде талап арыздар, сондай-ақ, шағымдар мен өтінішхаттарды жолдауға, істің қаралу барысын бақылауына мүмкіндігі бар. Сот кабинеті арқылы кез-келген сервис қолданушысы барлық арыз түрлерін сотқа элек-тронды түрде тапсыра алады. Сандық электронды қолтаңбасы бар ел азаматтары уақыттарын үнемдей отырып, кез-келген уақытта интер-нет желісі арқылы талап арыздарын, шағым мен наразылықтарын жолдай алады. Тұтынушы өзіне ыңғайлы кез келген уақытта сот құжатын қарап, істің тарихымен, деректермен таны-сып, сот актісін басып шағара ала-ды.

Бүгінгі таңда барлық сот отыры-сы дыбыс-бейнежазу құралдары арқылы қаралуда. Бейнетаспа-ны монтаждау мен өзге әрекеттер жасауға жол берілмейді. Өйткені сот процесі басталған уақытта бейне-жазу құрылғысы іске қосылып, сот процесінің басталған және аяқталған уақыты толық көрініп тұрады. Бұл сот процестерінің белгіленген уақытта кешіктірілмей басталуына ықпал етіп, сот істерінің созылғанға салынуына тыйым болады.

Қазір «Сот кабинеті» арқылы сотқа қатысқан тарап сот отырысының жазбасын тыңдап, қарап және электронды нұсқасын көшіріп ала алады. Сот отырысының таспаға жазылуы ең бірінші кезекте сотқа қатысушы тараптарды тәртіпке шақырады және сот жүйесіндегі жемқорлыққа қарсы саясаттың бір тәсілі ретінде қарастырылады. Сондай-ақ, «Сот құжаттарымен танысу» сервисі ашықтық пен жылдамдықты қамтитын электрон-ды сот құжаттарымен танысуға арналған «Талдау форумы» атты сервис сот шешімдері мен матери-алдары жинақталған бірегей клас-сификатор түрінде халыққа көмек көрсетеді. Заманауи ақпараттық технологияларды қолдану сот қызметінің қолжетімділігі, ашықтығы мен тиімділігі тәсілдерінің бірі бо-лып табылғандықтан ақпараттық сервистерді қолдану сот кеңсесі қызметкерлерінің ғана емес, сотқа жүгінетін адамдардың да уақытын үнемдемек.

Қорыта айтқанда, жаңа реформалардың негізгі бағыттары азаматтардың заңның үстемдігіне, сот әділдігіне, заңның күшіне деген сенімін арттыру болып табылады.

А. ҮМБЕТАЙ,
Кербұлақ ауданының
№ 2 аудандық сотының
төрағасы.

Қазақстанның Тұңғыш Президенті — Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақстанның болашағы — қазақ тілінде. Біз барша қазақстандықтарды біріктірудің басты факторы болып табылатын қазақ тілінің одан әрі дамуы үшін барлық күш-жігерімізді салуы-мыз керек. Сонымен бірге елімізде тұратын барлық халықтың өкілдері ана тілдерінде еркін сөйлей, оқи алуына, оны дамытуға қолайлы жағдай тудыру қажет» деп атап көрсеткені белгілі. Тәуелсіздігімізді жариялағалы бері жағдай өзгерді, дәлірек айтсақ заман түзелді, еліміз егемендігін алып, қазақ тіліміз мемлекеттік мәртебеге ие болды. Соның нәтижесінде оған деген қамқорлық, қолдау барынша күшейіп келеді. Бірақ тек тіл мемлекеттік мәртебе алумен іс бітпейді. Тілдің қолданылу аясын кеңейту, тіл үйрету, іс қағаздарын ана тілімізде жүргізу және тағы да басқа проблемалар алдан шықты. Қазақ тілін мемлекеттік өмірдің барлық үдерісін қамтитын жұмыс тіліне айналдыру үшін және мемлекеттік орган-дар мен ұйым, мекемелердің қолданыстағы басты тіл дәрежесіне жеткізу үшін әлі де болса пәрменді шара-лар қабылдау қажет етілетінін өмірдің өзі көрсетіп отыр. Сондықтан бұл маңызды мәселені жүзеге асыру жолында баршамыз үлес қосқанымыз абзал. Өркім өз отбасында қазақ тілінің қолдану аясын кеңейту турасында әрекеттер

ҚОЛДАНЫС АЯСЫН КЕҢЕЙТУ КЕРЕК

Қазақ тілі – еліміздің мемлекеттік тілі екендігі Конституцияда заңдастырылған. Осының өзі Мемлекеттік тілімізді мейлінше кемелдендіруге, тіліміздің мәртебесін ту етіп көтеруге қосылып отырған өлшеусіз үлес екені даусыз.

жасап, балаларымен мемлекеттік тілде сөйлесуді жолға қоятын болса, нұр үстіне нұр болар еді. «Теңіз тамшы дан құралады» дегендей, отбасынан басталған тәрбие мектепте жалғасын табатын болса, онда мемлекеттік тілдің қолдану аясы анағұрлым арта түсері талассыз.

Сот саласында да мемлекеттік тілде қаралатын істер санын арттырудың маңызы зор деп ойлаймын. Өйткені, сотқа жүгініп келетін адамдардың көпшілігі қарапайым адамдар. Өкінішке орай, олардың көпшілігінің заң тұрғысындағы сауаты жеткілікті болмағандықтан, жалдаған қорғаушылары өздеріне қолайлы болу үшін талап арызды орыс тілінде жазып беріп, сот талабы бой-ынша арыз қай тілде түссе сол тілде қаралып жатқанын да көріп жүрміз. Сотқа жүгініп отырған қарапайым адам сот тілін түсінбейтін болғандықтан аудармашыны та-лап етуге мәжбүр болады. Міне, осындай жасанды жағдайлар да тіліміздің қолдану аясын кеңейтуге кедергі болып жатқаны құпия емес. Сондықтан мемлекеттік тілдің қолданыс аясын кеңейте түсу үшін қолбайлаулар мен кемшіліктерге жол бермеу керек.

Саят КӨКЕБАЕВ,
Талдықорған мамандандырылған
әкімшілік сотының аға сот приставы.

ӘЛЕУМЕТ

ДАУДЫ ШЕШУДІҢ ОҒТАЙЛЫ ЖОЛЫ

Әлем бойынша пандемия орын алып, коро-навирүс індетінің таралуына байланысты елімізде ТЖ режимі жарияланған еді. Прези-дент Қ.Тоқаев осы орайда, ең басты орынға халықтың тұрмыстық жағдайы төмендеп кетпеудің алдын-алу шараларын қолға алды.

Төтенше жағдай кезеңінде табыс көзінен айырылған тұлғалардың тиісті санаттары бекітіліп, азаматтарға 42 500 теңге әлеуметтік төлем тағайындау туралы ереже қабылданған бо-латын. Алайда, елімізде ТЖ режимінің күші жойылуына бай-ланысты аталған өтінімдерді қабылдау тоқтатылды. Бүгінгі күнге дейін әлеуметтік көмек ре-спублика бойынша 4,5 миллион-нан астам адамға берілсе, оның ішінде Алматы облысы өңірінің тұрғындары да бар.

Айта кетейік, аталған төлемнің бас тартылуына байла-нысты адамдар соттарға жүгіне бастаған болатын, бірақ, осын-дай талаптар қазіргі уақытта сот-та қаралуға жатпайды. Себебі, соттан тыс дауды реттеу тәртібі бар.

Нақтылап айтқанда, 2020

жылғы 22 мамырда министрлік жоғарыда аталған ережеге түзетулер енгізді. Бұл түзетулерге сәйкес, бұрын әлеуметтік төлемді тағайындаудан бас тарту туралы қабылданған шешімдерді қайта қарау тәртібі көзделіп, аталған дауларды сотқа дейін реттейтін жұмыс органдары жүзеге асыра-тын болды. Сонымен қатар, бұл жергілікті органдардың халықты жұмыспен қамту мәселелері бойынша аудандық (қалалық) штабтары құрылып, құрамына мүдделі мемлекеттік органдардың өкілдері, өңірлік кәсіпкерлер па-латасы және кәсіптік одақтардың аумақтық бірлестіктері енгізілді. Барлықтарыңызға түсінікті бо-луы үшін, енгізілген түзетулерге нақтырақ тоқталайын:

1) *қайта қарау туралы мәселені аудандық штабтар жүзеге асырады;*

2) *аудандық штабтың оң қорытындысы одан әрі іске асыру үшін тиісті органға жіберіледі;*

3) *аудандық штабтың теріс қорытындысына 30 күнтізбелік күн ішінде облыстық штабқа шағым жасалуы мүмкін;*

4) *аудандық штабтың шешімін қайта қарау бойын-ша облыстық штабтың оң қорытындысы одан әрі іске асыру үшін тиісті органға жіберіледі.*

Аталған ереженің өзінде, әлеуметтік төлем алу, бас тар-ту туралы шешімдерді қайта қарау, қайта қарау туралы қорытындымен келіспеу туралы өтініштердің үлгілері әзірленді. Бұл халықты әуре-сарсаңға сал-май, дауды шешудің оңтайлы жолдары деп есептеймін. Осыған байланысты, қайта қарау ту-ралы өтініштерді 2020 жылғы 1 желтоқсанға дейін жергілікті органға тапсыруға мүмкіндік берілді.

Қалдарбек ДОСЫМБЕТ,
Алматы облыстық
сотының азаматтық істер
жөніндегі сот алқасының
төрағасы.

4 МАУСЫМ – МЕМЛЕКЕТТІК РӘМІЗДЕР КҮНІ

БІРЕГЕЙЛІК ПЕН ҰЛЫЛЫҚТЫҢ БЕЛГІСІ

Еліміз егемендігін алған тұста, 1992 жылдың 4 маусы-мында – тәуелсіз Қазақстанның мемлекеттік рәміздері бекітілді. Мемлекеттік ту, елтаңба және әнұран – мемлекеттің мызғымас негіздерінің бірі.

Көгілдір түсті туымыз бен ортасын-да шаңырақ бейнесіндегі алтын сәулелі күн орныққан елтаңбамыз – бүкіл әлемге Қазақстан елінің мемлекеттік бейнесін паш етті. Біздің әнұранымыз бен елтаңбамыз, көк байрағымыздың да өзіндік ұлттық нақышы, ұлттық бо-яуы бар. Әлемдегі барлық мемлекет-тен айшықтап тұратыны да сондықтан. Көк ту – бейбітшіліктің белгісі. Алтын сәулелі күн бейнесі – ашықтықтың сим-волы. Қыран құстап еркін самғайық де-ген ниеттен туындап отыр. Мемлекеттік рәміздер – мемлекетіміздің тәуелсіздігі мен біртұтастығын бейнелейтін, егемен еліміздің еңселі киелі құндылықтары. Рәміздеріміздің қасиеті сонда – оның

өн бойында ғасырлар бойы бірге жасасып келе жатқан аса киелі ұлттық құндылықтарымыздың ұйысып, тә-уелсіз мемлекетіміздің, егеменді еліміздің айнымас айғағына, бедерлі белгісіне айналғанында.

Ұлттық рәміздеріміз ұлттың бірегейлігі мен ұлылығын көрсетеді. Тарихтың қай кезеңінде болмасын қазақтың жұрт екенін айғақтайтын арнайы белгілері болған. Ежелгі бабаларымыздың тасқа ойып жазған таңбаларынан тұсаң белгілерін байқауға болады. Егемендік – қаншама заманнан бері ата-бабаларымыздың аңсаған арманы, талай батырлары-мыз білектің күші, найзаның ұшымен

қорғаған, жан алысып, жан берісіп жеткен асыл мұраты. Мемлекеттік рәміздер әрбір ел азаматының жүрегінде өз Отаны, жері, туған халқы бар екеніне деген зор сүйіспеншілік пен мақтаныш сезімін оятатын ны-шандар. Бұл сезімдердің астарында халықтың ғасырлар бойы қорғап, ая-лап ұрпақтан-ұрпаққа жеткізген ұлан-байтақ жер мен елдің мейірімі мен сенімі, рухани тәлім мұрасы жатыр.

Бүгінгі жастар тәуелсіздіктің белгісі іспеттес осы құндылықтарымызды қастерлеуді санасыммен ұғынып, жан-жүрегімен сезінуі үшін үлкенді-кішілі насихат жұмыстары атқарылуы шарт. Ел тәуелсіздігін алғанына ширек ғасыр

толды. Жас та болса, қарқынды даму үстіндегі өз тарихы бар мемлекеттің егемен жастарының көкірегіне патриоттық сезім ұялағанда ғана бейбіт заманды аңсаған ата-бабаларымыздың арманы толық орындалады деп білемін. Балаға мемлекеттік рәміздер туралы түсінік ерте жастан бастап түсіндірілуі қажет. Жоғарғы сыныптарда оның тарихы мен мемлекет үшін маңыздылығы жіті насихатталуы керек. Сонда ғана егемен елін сүйер, кең-байтақ жерін құрметтер ұрпағымыз өсіп жетіледі.

Мәрей ТОҚТАҒҰЛОВА,
Алматы облысының №1
көмелетке толмағандар істері
жөніндегі мамандандырылған
ауданаралық сотының судьясы.

АЙТАРЫМ БАР

ҚАЗЫБЕК БЕК ТАУАСАРҰЛЫНЫҢ «ТҮП-ТҰҚИЯННАН ӨЗІМЕ ШЕЙІН» АТТЫ КІТАБЫН МҰҚИЯТ ОҚЫП ШЫҒЫП, ОНДАҒЫ КӨПТЕГЕН ТАРИХИ УАҚИҒАЛАР МЕН МӘЛІМЕТТЕРДІҢ ҚАРАМА-ҚАЙШЫЛЫҚТАРЫНА ТАП БОЛДЫҚ. ӘСІРЕСЕ ТАУАСАРҰЛЫНЫҢ ӨМІРІ МЕН ОЛ ҚАТЫСҚАН ШАЙҚАСТАРҒА БАЙЛАНЫСТЫ ДЕРЕКТЕРДЕКӨПТҮСІНІСПЕУШІЛІКТЕР БАР ЕКЕНІН БАЙҚАДЫҚ.

ҚАЗЫБЕК БЕК ТАУАСАРҰЛЫНЫҢ КІТАБЫНА СЕНУГЕ БОЛА МА?

Нақтылап айтар болсақ, аталған кітапта Қазыбек бек 1692 жылы туған деп көрсетілген. Қайтыс болған жылы Қазақ Совет энциклопедиясы (ҚСЭ-1975ж.) мен «Жетісу» энциклопедиясында (2004 ж.) 1723 жыл деп жазылған. Қазыбек бек 1692 ж. туғаны анық болса, 1643 ж., 1646 жылдардағы қалмақтармен болған соғыстарға қалай қатысып жүр? Тұмай жатып, өзінен 46, 49 жыл бұрын болған соғысқа қатысқанын қалай түсінуге болады?

1723 жылы қайтыс болған Қазыбек бек «Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұламаға», 1729 жылы Аңырақай шайқасына қатысады. 1733 жылы Төлебимен ренжісіп, 1755 жылы Қабанбайдың өлгенін, 1775 жылы Абылай таққа отырып, сол жылы Бөгенбай батырдың Қожа Ахмет Яссауи сағанасына жерленгенін баяндайды.

Қазақ Совет Энциклопедиясы мен «Жетісу» энциклопедиясында Қазыбек бек Тауасарұлы 1723 жылы қайтыс болды деп жазылғаны анық болса, қалай ол 1775 жылға дейінгі қазақ-қалмақ соғыстарына қатысып жүр? Егер энциклопедия деректерінде қате болса, оны анықтап, дәлелдеу керек емес пе? Анықталмаған, дәлелденбеген деректерді мұқият тексермей, ғылыми електен өткізбей пайдалануға болмайды ғой.

Қазыбек бек Тауасарұлы бұл кітапты Хижра жыл санауының 1154 жылы, ал жаңаша 1776 жылы жазып бітіргенін көрсеткен. Кітап 1852, 1934, 1944 жылдары әркім арқылы қайта көшіріліп, соңғы рет 1971 жылы Жұматай Түбісов деген кісіге оқытып отырып жазушы Балғабек Қыдырбекұлы жазып алған. Кітапта кездесетін басты оқиғалардың тізбегін жасаған – жазушы Бексұлтан Нұржекеев.

Қазбек бек кітабындағы «Орбұлақ» шайқасы жайлы деректер сол күйінде «Жетісу» энциклопедиясына енген. Алайда онда айтылатын «Орбұлақ» шайқасы 1643 жылы емес, ол 1646 жылы болған. Ал 1643 жылғы соғыс Лабастағы Доңыз тауында болып, онда 50000 қалмаққа мыңға жетер-жетпес қолмен Жәңгір хан бастаған қазақ сарбаздары қарсы тұрған. Кейін оларға 23000 адаммен Жалаңтөс батыр келіп қосылған. Яғни 1643 жылғы қазақ-қалмақ соғысының хикаялары орыны ауысып, 1646 жылдың «Орбұлақ» шайқасы ескі Жаркент қаласынан күншілік жердегі «Қосқолаң» тауының арасында, «Қызылқия» деген жерде болады және кітапта ол маңдағы «Жарбұлақ», «Асартөбе» сияқты жер атаулары аталады. Ондай жер атаулары бұл күнде сақталған ба? Ол жағы белгісіз. Осы жерде болған соғысты қазір «Орбұлақ» деп атап жүр. Ол шайқас өткен жерге бұл күнде арнайы ескерткіш орнатылған.

Кітапта көрсетілген осы сияқты кейбір келеңсіздіктер, шүбә келтіретін жәйттер мен өттеген-айлар бай тарихымызға, мол мағлұматтар мен деректерге кесірін тигізері сөзсіз. Бұл кітапты мұқият оқып шыққан белгілі халық жазушысы Қабдеш Жұмаділов те өз ойын ашық айтады. (Қараңыз: «Қазақ әдебиеті» газеті, #7, 15-21 ақпан, 2019 жыл). Онда Қабдеш: «Мен бірталай өтірікті әшкерледім. Мысалы, «Түп тұқияннан өзіме шейін» деген кітап бар. Бұны бүгінгінің адамдары жазған. Оны «XVIII ғасырда жазылған, жерден қазып алдық» деп жұртқа ұсынып отыр. Кітаптың мазмұны тарихи тұлғаларды қорлайды. «Абылайды күннен туған, оны Төле би ұрлап алып, бір төренің қолына береді», – дейді. Тек бұл емес, Бұхар жырауды да жағымсыз адам

ретінде айтады. Көп уақыт шығарып, осыны әшкереледім. Осы өтірік кітап қағаздың тапшы кезінде 300 мың данамен шықты. Осы үшін жұрттың көбі мені ұнатпайды. Жазушы бой жеткен қыз емес, көрінгенге ұнағысы келе беретін. Менің біраз уақытым осындай жүйесі жоқ өтіріктерді орнына қоюға, ақиқатты ашуға жұмсалып кетті», – деп мойындайды.

Ал, «Жас Алаш» газетінің 2020 жылдың 27 ақпандағы бетінде С. Керімбеков «Көңіліме қаяу салды» атты мақаласында Қабдешке өзінше сын айтыпты. Онда... «Әрине, басқалардың емес, біздің жанымызға бата-тынын біреу түсініп, біреу түсінбейді-ау. Ал, түсінеді-ау деген Қабдеш-аға, сізге не болды, өңбес дауды өлгермендікпен сонша қуып? Жұрт көріп, халық мойындаған Орбұлақты 30 жылдан соң қайта қозғаудың не қажеті бар еді? Болары болып, бояуы сіңген істі қайта-қайта қозғау сіз сияқты беделді жазушы, ел ағасы ақсақалымызға әсте абырой әпермесе керек...» деген пікір айтыпты. Сонда еліміздің, жеріміздің тарихына байланысты жөн-жосықсыз, еш дәлелсіз, шындыққа жанаспайтын дүниелерді қиыстырып тарих жасауымыз керек пе? Мүмкін Шыңғысханның да Жаркент өңірінде туып өмір сүргенін мақұлдауымыз керек шығар. Керімбеков мырза? Тарихи дәлелсіз, ғылыми жолмен зерттеліп анықталмаған дүниелерді халыққа ұсына беруге болмайтыны белгілі ғой.

Көне дәуірдің ұлы ойшыл ғалымы айтқандай «Маған дос қымбат, бірақ шындық одан да қымбат» дегенді әрқашан демекпіз.

Сондықтан елдің, жердің қасырлар бойы түрлі кезеңдерде басынан өткен жағдайлар халық жадында сақталып, бізге жеткені, әрине, қуанарлық жай. Дегенмен кітаптағы көп мағлұмат, дәйектемелерге байқап, сыни көзбен қараған дұрыс сияқты. Мысалы, жеті жүз қазақ сарбазының елу мың қонтайшыға қарсы тұруы, мұздай қаруланған, мылтықпен, зеңбірекпен жабдықталған жауға тек білте мылтық, шоқпармен шабуылдап, он мыңдаған қалмақты жайратып салуы көңілге сенімсіздік тудырады. «Бұл мүмкін бе?» деген сұрақ туады. Екіншіден, қазақ-қалмақ арасында болған осындай айтулы кезеңдер, оқиғалар ел есінде неге сақталмаған? Неге қазақ тарихына байланысты кітаптарда айтылмаған? Кітапта жазылған уақиғалар, шайқастар ел тағдырына байланысты ұмытылмас ірі оқиғалар емес пе? Тек кітапты толық мұқият оқып шығып, ондағы мәліметтерді салыстыра қарағанда ғана Қазбек бек Тауасарұлының энциклопедияларда көрсетілгендей 1723 жылы емес, 1777 жылдан кейін қайтыс болғаны анықталады, өйткені ол кітабын тек 1776 жылы ғана жазып бітіргенін анық айтады. Егер Қазыбек бектің бұл жазғанына сенсек, энциклопедиядағы мағлұматтарды өзгертуге тиіспіз. Ол үшін алдымен белгілі ғалым, тарихшылар кітапта келтірілген мәліметтер мен айғақтарды нақтылы мұқият зерттеп, ресми қорытынды шығарып барып энциклопедиялық еңбектерге еңгізулеріне болады деп есептейміз.

Дүйсен ЖҮНІСОВ,
Қазақ Педагогикалық ғылымдар
Академиясының Академигі, І. Жансүгіров
атындағы Жетісу мемлекеттік
университетінің Құрметті
профессоры, Алматы облысының
Құрметті азаматы.

ЖАНЫҢДА ЖҮР ЖАҚСЫ АДАМ

Азаматтардың игі істерін дәріптеу, оны кейінгі ұрпаққа үлгі-өнеге ретінде көрсету – әр азаматтың парызы. Жаратылысынан еңбекқорлықты серік еткен Наурыз Қылышбаев ағаның іскерлігіне, ұйымдастыру-шылдық қабілетіне бұл өңірде тамсанбайтын жан жоқ шығар.

Ел сытпаған АЗАМАТ

Қандай істің болсын күрмеуін тез шешіп, айналасындағыларды ортақ мақсатқа жұмылдыра білетін, қажет кезінде ақырын жеткізіп немесе батырып айтып, облыс басындағы басшыларға да сөзін өткізе алатын, бастаған ісін аяғына дейін жеткізетін, өзінің білімі мен біліктілігін мойындата білетін азамат. Наурыз аға ел үшін, елдің қамы мен тарихи жады үшін жан-тәнін аямайтын, іс барысында айбарлы, жайшылықта өте жайдарлы, ұйымдастырушылық ұтқырлығы, қайраткерлік қарекеті орасан зор адам. Осы ағамыздың арқасында тарих тарауларындағы танымал тұлғалар ортамызға қайта оралып орын табуда. Қарымды қаламгер Бексұлтан Нұржекеұлы «Есті халық ескісін сыйлау арқылы бүгінгісін биіктетеді» деген болатын. Сол ағамыз айтқандай, Наурыз ағамыз да әулие Балпық бабамыздың 325 жылдығын өткізуде үлкен еңбек сіңірді, ағамыздың бұл еңбегі әдебиет пен тарихымызға қосқан үлкен үлесі деп білеміз. Балпық бабамызға арнап кітап шықты, Талдықорған қаласынан көше аты беріліп, Көксу ауданының орталығының аты «Балпық би» атауына ие болып, ескерткіш тұрғызылды. Ұрпақтарымыз бабаларының кім екенін біліп, солардың ерліктеріне еліктеп, асыл сөздерін бойларына сіңіріп бабаларына ұқсап бой түзеп өсер деген ойдамын. Наурыз Қылышбаев ағамыз әлі де ұмытылып бара жатқан талай би, батыр бабаларымызды жазып, кейінгі ұрпақтарға танытар деген ойдамын.

Барлыбек БАЙТАЕВ

ТӘЛІМ

ОТАН СҮЙГІШТІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ - ОРТАҚ МІНДЕТ

Мектептегі әрбір өскелең ұрпақ – болашақ Қазақстан азаматы. Имандылық, ізгілік, адамгершілік, елжандылық және де толып жатқан кісілік қасиеттер мектеп қабырғасында қалыптасатыны баршаға аян. Қазақстанның Тұңғыш Президенті, Елбасымыз Н.Назарбаев «Қазақстан - 2030» Жолдауының «Қазақстан мұраты» деп аталатын бөлімінде: «... біздің балаларымыз бен немерелеріміз бабаларының игі дәстүрін сақтап отырып, қазіргі заманғы нарықтық экономика жағдайында жұмыс істеуге даяр болады. Олар бейбіт, жылдам өркендеу үстіндегі күллі әлемге әйгілі әрі сыйлы өз елінің патриоттары болады» деп зор сеніммен атап көрсетті.

ұрпаққа сый ретінде ұсынғанын мақтанышпен айта аламыз. Отанның гүлденуіне және оны қорғауға деген патриоттық сезім адам жүрегінде өмір сүрген, өмір сүре бермек. Бірақ патриоттық сезім адамда өзінен өзі, не болмаса туа пайда болмайды. Ұлтжандылық ортаның, отбасындағы тәрбиенің, мектептің, мектепке дейінгі мекеменің және түрлі қоғамдық ой-пікірлердің әсер етуімен қалыптасады. Осы айтылған ата-бабаларымыздың ерлігі мен Отанға деген сезімнің шынайы қайнар көзіне айнала-ры даусыз. Бір сөзбен айтқанда, жастарды отансүйгіштікке тәрбиелеу – баршамыздың ортақ парызымыз.

Сондықтан білімді әрі саналы, жан-жақты мәдениетті, еліміздің еңсесін өркендетке жетелейтін патриот азамат тәрбиелеу мектеп пен ата-ананың ортақ борышы болуға тиіс. Отанға деген сүйіспеншілік, Отан үшін барлық қиындыққа дайын болу – қоғамның дамуын да рухтандыратын қайнар бұлақ. Патриотизм – ғасырлар бойы жинақталған ең терең сезімдердің бірі. Отанға деген сезім болмаса, патриот болу мүмкін емес. Біздің ата-бабаларымыз Отанын шексіз сүйіп, оны барлық жаулардан ақ найзаның ұшымен, ақ білектің күшімен қорғап қалып, бүгінгі

мектептерде кездесу кештерін жүйелі түрде өткізе отырып, аға ұрпақтың өнегелі тәрбие жайлы орамды ойларын өз ауыздарын естуге жағдай жасайтын болсақ, айтылған аталы сөздер мен пайымды пікірлер, әр оқушы бойына намыс, ар, сүйіспеншілік сезімдерін ұялатып, ана тілі, салт-дәстүрі, тарихи ата-бабаларымыздың ерлігі мен Отанға деген сезімнің шынайы қайнар көзіне айнала-ры даусыз. Бір сөзбен айтқанда, жастарды отансүйгіштікке тәрбиелеу – баршамыздың ортақ парызымыз.

Ш. ХАМИТОВ.

В СВЯЗИ С ПОСЛЕДНИМИ СОБЫТИЯМИ

НУЖНО УЧИТЫВАТЬ СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ

БЕЗУСЛОВНО, ВСЕМИРНАЯ ПАНДЕМИЯ В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ ВНЕСЛА СВОИ КОРРЕКТИВЫ В НАШУ ЖИЗНЬ, ЗАСТАВЛЯ ПО-НОВОМУ ИЗБИРАТЬ ПОДХОДЫ В РАБОТЕ СУДОВ. С 16 МАРТА ДО 11 МАЯ 2020 ГОДА В СТРАНЕ ДЕЙСТВОВАЛ РЕЖИМ ЧРЕЗВЫЧАЙНОГО ПОЛОЖЕНИЯ (ДАЛЕЕ — ЧП), НО КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО КАЖДОГО НА СУДЕБНУЮ ЗАЩИТУ СЛУЖИТ ГАРАНТИЕЙ СОБЛЮДЕНИЯ ПРАВ И СВОБОД ГРАЖДАН ДАЖЕ В ЭТИХ УСЛОВИЯХ. СТОИТ ОТМЕТИТЬ, ЧТО СУДЕБНАЯ СИСТЕМА НАШЕЙ СТРАНЫ ОЧЕНЬ СЛАЖЕННО И ОПЕРАТИВНО ОТРЕАГИРОВАЛА НА ВЫЗОВЫ ВРЕМЕНИ ИЗ-ЗА ВИРУСА. ЗА ЭТОТ ПЕРИОД И СУДЫ АЛМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ ПРОВЕЛИ ОПРЕДЕЛЕННУЮ РАБОТУ ПО ПРОВЕДЕНИЮ СУДЕБНЫХ ЗАСЕДАНИЙ В «ОНЛАЙН РЕЖИМЕ». ОБ ЭТОМ И ДРУГИХ НОВИНКАХ В РАБОТЕ СУДОВ АЛМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ МЫ ПОПРОСИЛИ РАССКАЗАТЬ РУКОВОДИТЕЛЯ ПРЕСС-СЛУЖБЫ АЛМАТИНСКОГО ОБЛАСТНОГО СУДА САМАТА АВГАНОВА.

- За этот период и суды Алматинской области проведены 7570 «онлайн» судебных заседаний, в производство районных и приравненных к ним судов поступило 7 037 дел и заявлений.

Цифры внушительные, но последние обстоятельства, связанные с режимом ЧП, послужили стимулом для усиления особого правового режима с установленным законом перечнем мер, направленных на обеспечение безопасности граждан.

Важно отметить, что потенциал нынешнего ГПК, УПК и КоАП далеко не исчерпан, но нужно учитывать и современные реалии, что требует соответствующего «апгрейда».

На этом фоне, хотелось бы привести ряд предложений в кодексы, предлагаемых председателями судов Алматинской области Кошикбаевым М.Ж., Кожахметовым Б.А., Текетаевым М.Н., Алдабергеновой Э.С. и Тохтахуновым М.Т. и других.

Начнем с Гражданского процессуального кодекса

Основным требованием к порядку рассмотрения гражданских дел в период чрезвычайного положения является рассмотрение категорий дел, которые носят безотлагательный характер, в порядке упрощенного и приказного производства, а также ввиду ограниченности возможностей используемых приложений, с участием определенного количества участников процесса.

Раздел 2 дополнить главой 19-1 следующего содержания:

«Глава 19-1 Особенности производства дел в период чрезвычайного положения»

Статья 222-1. Порядок подачи искового заявления. Форма и содержание документов

1. Исковое заявление подается в суд первой инстанции в форме электронного документа либо путем почтового отправления, и в обязательном порядке помимо сведений, предусмотренных статьей 148 ГПК, должно содержать также абонентский номер сотовой связи, адрес электронной почты, участвующих по делу лиц.

Отсутствие таких сведений, является основанием для возвращения искового заявления либо при их недостоверности иск подлежит оставлению без рассмотрения.

2. Документы, приложенные к исковому заявлению либо отзыву на него, должны быть предоставлены в электронном формате и заверены электронно-цифровой подписью (ЭЦП), лица их предоставившего, за достоверность которых оно самостоятельно несет ответственность.

3. Лица, участвующие в деле вправе ознакомиться с документами, приложенными к исковому заявлению и материалами дела посредством применения электронного сервиса «Судебный кабинет».

Статья 222-2. Извещения и вызовы

1. Лица, участвующие в деле, их представители, а также свидетели, эксперты, специалисты и переводчики извещаются о времени и месте судебного заседания судебными повестками на их электронный адрес, СМС-сообщениями на абонентский номер сотовой связи, где суд обязан указать сроки проведения судебного заседания в дистанционном формате, посредством видеоконференцсвязи, в том числе с использованием мобильных приложений.

2. Содержание судебной повестки и извещения должно соответствовать статье 128 ГПК.

Статья 222-3. Примирительные процедуры в условиях чрезвычайного положения

Суд, в условиях чрезвычайного положения также принимает меры для примирения сторон, содействует им в урегулировании спора на всех стадиях процесса.

Мировое соглашение, соглашение об урегулировании спора (конфликта) в порядке медиации или соглашение об урегулировании спора в порядке партисипативной процедуры могут быть заключены сторонами в электронном виде путем проставления на согласованном сторонами документе ЭЦП, посредством применения электронного сервиса «Судебный кабинет».

Статья 222-4. Действия судьи по подготовки дела к судебному разбирательству и проведение судебного заседания

1. Действия судьи по подготовки дела к судебному разбирательству и проведение судебного заседания осуществляются в дистанционном формате, посредством видеоконференцсвязи, в том числе с использованием мобильных приложений, с

учетом требований статьи 165 и главы 18 ГПК.

2. Лица, участвующие в деле, их представители, а также свидетели, эксперты, специалисты и переводчики не менее чем за один рабочий день направляют в суд в электронном виде, документы, удостоверяющие их личность и подтверждающие их полномочия для участия в суде, заверенные ЭЦП.

3. По делам, по которым участие прокурора в гражданском судопроизводстве обязательно, а также когда необходимость участия прокурора признана судом, участвующий прокурор должен принять участие в процессе дистанционно.

4. Участие в суде возможно в дистанционном формате либо при отсутствии такой возможности путем направления письменных пояснений в порядке, предусмотренном пунктом 2 статьи 222-1 настоящего кодекса.

5. Допрос свидетеля осуществляется после дачи пояснений сторон по делу, путем подключения к процессу, с обеспечением отсутствия прослушивания пояснений ранее выступавших лиц.

6. Назначение экспертизы осуществляется при условии: 1) возможности выезда к объекту исследования, 2) достаточности исследуемого материала.

В случае, если назначение экспертизы не требует выезда на объект исследования и имеются достаточные материалы для ее проведения, то экспертиза назначается судом с предварительного согласия экспертной организации.

При отсутствии возможности назначения экспертизы производству по делу подлежит приостановлению до устранения обстоятельств, вызвавших его приостановление.

7. Привлеченный по делу специалист, изучает материалы направленные судом в электронном формате и дает соответствующее консультацию (пояснение), в форме электронного документа.

Статья 222-5. Оглашение судебного акта

1. Судья в зале судебного заседания оглашает резолютивную часть судебного акта, который лица участвующие в деле, заслушивают дистанционно.

2. После оглашения резолютивной части судебного акта председательствующий разъясняет порядок и сроки его обжалования, объявляет о дате изготовления решения в окончательной форме, и когда лица, участвующие в деле, могут получить его копию.

3. После совершения действий, предусмотренных частями первой и второй настоящей статьи, председательствующий объявляет судебное заседание закрытым.

Внесение изменений в трудовое и налоговое законодательства.

Судьи, рассматривающие гражданские споры, считают необходимым внесение изменений в трудовое, налоговое и гражданское законодательство, для максимальной защиты прав граждан, физических и юридических лиц, которые оказались в сложной жизненной ситуации, в связи с объявлением чрезвычайного положения.

К примеру, дополнить статьи **Трудового кодекса** пунктами следующего содержания:

Статья 201 «Внутренний контроль по безопасности и охране труда»,

– в ходе привлечения сотрудников во время действующего режима ЧП к выходу на работу или невозможности перевести работника на удаленный режим работы, работодатель обязан соблюдать меры по безопасности охраны труда с выплатой компенсации сотруднику или его близким в случае летального исхода;

Статья 185 «Обязательный медицинский осмотр»

- работодатель обязан проводить тестирование на выявление заболеваний в период действия ЧП или после его снятия, если данное тестирование не предусмотрено за счет государства;

Статья 133 «Выплата работникам социального пособия по временной нетрудоспособности за счет средств работодателя»

- при выявлении у сотрудника коронавируса или другого вирусного заболевания, требующего амбулаторного или стационарного лечения, или находящегося на больничном, устанавливается 100 % выплата от заработной платы, которая закреплена за сотрудником до объявления ЧП, либо в размере твердой социальной выплаты установленной государством при отсутствии сведений о фиксированном доходе;

Статья 117 «Профессиональные стандарты и система квалификаций»

- в связи с переходом на онлайн-обучение устанавливается расписание и предоставление лекционных материалов и занятий, обучающихся с преподавателями по времени, аналогичному времени преподавания в учебных заведениях.

Статьи **Налогового кодекса** дополнить пунктами:

В статье 30 «Налоговый период»

- при объявлении ЧП в стране, автоматически предоставить малому и среднему бизнесу отсрочку или полностью приостановить время уплаты обязательных платежей или же произвести перерасчет. В последующем произвести перерасчет путем сокращения суммы оплаты до 50 % обязательных платежей для субъектов малого и среднего бизнеса, кроме этого на действия режима ЧС ограничить, приостановить или перенести на более поздний срок налоговые проверки, а также приостановить течение актов предусмотренных Налоговым кодексом.

В статье 686 «Право на обжалование»

– приостановить течение сроков в период действия ЧП и возобновление после снятия ЧП, для актов имеющих силу немедленного исполнения за исключением алиментных обязательств. В этом случае пропуск не будет учитываться.

Рассмотрение жалоб на действия частных судебных исполнителей и иных органов должно быть приостановлено до срока отмены действия ЧП. Кроме этого решения, вынесенные до ЧП необходимо считать не вступившими в законную силу, пока гражданами не будет реализовано право на обжалование, после снятия ЧП в данном регионе в течение срока предусмотренного законодательством (10 рабочих (календарных) дней);

В статье 21 «Банкротство индивидуального лица»

В статье 49 «Основная ликвидация юридического лица»

- ввести мораторий на возбуждение дел о банкротстве по заявлениям, подаваемым кредиторами. Срок действия моратория и период его продления будет установлен государством в связи с объявлением ЧП.

В период моратория запретить подачу обращений взыскания на заложенное имущество, приостановить исполнительное производство по имущественным взысканиям согласно требованиям, возникшим до введения моратория (при этом не снимаются аресты на имущества должника и другие ограничения, наложенные в ходе исполнительного производства).

Приостановить подачу заявлений о банкротстве.

Предлагаемые дополнения в Гражданский кодекс:

В статье 296 «Размеры неустойки» внести пункт

– при отсрочке выплат обязательных платежей неустойка не взыскивается;

В статье 385 «Цена» внести дополнение

– отсрочить или уменьшить платежи по договорам аренды недвижимости на период действия ЧП, по отмене которого арендная плата продолжит уплачиваться в соответствии договором, без взыскания пени.

По договорным правоотношениям, связанным с выплатой коммунальных услуг, в том числе и телекоммуникаций, предоставить отсрочку выплат;

Статьи «Непреодолимая сила» и «Форс мажор» дополнить:

- введенные из-за карантина ограничения могут считаться обстоятельствами непреодолимой силы, что позволит бизнесу освободиться от возмещения убытков и выплаты неустойки контрагентам.

Предложения о внесении изменений в Уголовный процессуальный кодекс в период ЧП.

В статье 148 предлагается предусмотреть дистанционное санкционирование меры пресечения, чтобы не конвоировать задержанного подозреваемого на большие расстояния для избрания ему меры пресечения. Процедура санкционирования должна проводиться в режиме видеоконференцсвязи. Это позволит сократить временные издержки, исключить риски побега, а также экономиться бюджетные средства путем сокращения расходов на топливо, заработную плату водителей и износ автотранспорта;

Статья 213 дополнить положениями о возможности допроса потерпевшего, свидетеля с использованием научно-технических средств в режиме видеосвязи не только с вызовом их в орган досудебного расследования того района либо области, на территории которых они

находятся либо проживают, но и посредством мобильной видеоконференцсвязи без вызова в орган досудебного расследования по месту жительства;

В статье 321 необходимо предусмотреть возможность участия в предварительном слушании подсудимого, защитника, прокурора потерпевшего и его представителя с применением технических средств связи, если они вследствие болезни, инвалидности, отдаленности места нахождения, действия непреодолимой силы или других уважительных причин не в состоянии явиться по вызову суда;

Статья 331 дополнить пунктом следующего содержания:

- электронные документы, удостоверенные электронной цифровой подписью лица, от имени которого выдан документ, также признается доказательством, за исключением случаев, когда законодательством Республики Казахстан не допускается использование электронного документа;

В статье 335 внести дополнение о возможности участия подсудимого в главном судебном разбирательстве с применением технических средств связи, если он вследствие болезни, инвалидности, отдаленности места нахождения, действия непреодолимой силы или других уважительных причин не в состоянии явиться по вызову суда.

Аналогично и со статьями 336, 337, 338, 339 УПК;

Статья 403 предлагается дополнить абзацем о том, что в случае рассмотрения дела с применением технических средств связи, подсудимый, находящийся под стражей в следственном изоляторе, подлежит немедленному освобождению из-под стражи из следственного изолятора;

В статье 404 предусмотреть направление копии приговора участникам процесса с применением технических средств связи;

В статье 527 внести новацию об обязательном составлении протокола об уголовном проступке, оформлении дела и направлении в суд только в электронном формате;

Статья 529 дополнить частью о том, что судья может без вызова сторон в судебное заседание, в срок до десяти суток с момента поступления дела в суд рассматривать дело единолично без проведения судебного заседания (по аналогии приказного производства);

Статья 625 дополнить частью о том, что при рассмотрении уголовного дела в согласительном производстве судья может без вызова сторон в судебное заседание; в срок до десяти суток с момента поступления дела в суд рассматривать дело на основе представленных материалов единолично без проведения судебного заседания (по аналогии приказного производства).

Дополнения в Кодекс об административных правонарушениях

В основном, судьи предлагают внести дополнения о рассмотрении дел без физического присутствия участников процесса, путем использования дистанционной связи.

В связи с этим, судьи региона предлагают:

1. в целях реализации и обеспечения прав граждан и юридических лиц на судебную защиту, предусмотреть в процессуальных кодексах отдельные главы, прямо регулирующие отправление правосудия в условиях ЧП;

2. внести соответствующие изменения и дополнения в нормы материальных законов;

3. поскольку судами в условиях ЧП используются различные мобильные приложения без соответствующей степени защиты, необходимо введение единого качественного электронного сервиса, интегрированного в программу «Терелик»;

4. рассмотреть вопросы регулирования заработной платы и материального стимулирования судей и специалистов, а также единых норм оплаты труда для судей первой и апелляционной инстанций, вне зависимости от специализации судов и их месторасположения.

5. разработать проектирование, строительство и введение в эксплуатацию современных, удобных и технологичных зданий судов.

Примечание:

В целом требуется обновление зданий судов Алматинской области.

К примеру, большинство из них требуют капитального и текущего ремонта, а более 35% судов строительства новых зданий. На данный момент эти здания не отвечают требованиям по отправлению правосудия. Единственным зданием, соответствующим всем требованиям, является здание Текелийского городского суда, построенное в 2017 году.

В настоящее время хотелось бы конкретных шагов по разработке государственной целевой программы, направленной на улучшение эксплуатационных характеристик зданий судов с учетом современных стандартов.

Вышеуказанные предложения основаны на практике работы судов и судей области в период ЧП (*март - май 2020 года*).

Ш. ХАМИТОВ.

ҚАЗАҚСТАН ҚҰРАМАСЫ

Спортшылар жаттығу жиынына қатыспас бұрын қауіпсіздік мақсатында COVID-19 вирусына сынақ тапсырады. Қазақстан Ұлттық Олимпиадалық Комитеті ұлттық федерациялармен бірлесіп, Олимпиадалық спорт

түрлері бойынша ұлттық құрамалардың мүшелеріне арналған оқу-жаттығу жиындарын кезең-кезеңімен қайта бастау туралы шешім қабылдады. ҰОК жанынан оқшауланған жоғары сапалы оқу процесін ұйымдастыру

ЖАТТЫҒУҒА ОРАЛУДА

Жаттығу жиындары кезең-кезеңімен және барлық белгіленген қауіпсіздік шараларының толық сақталуын қамтамасыз ететін спорт базаларында ғана өтеді.

және бақылау үшін жедел штаб құрылып, оған спорт дирекциясының басшысы Елсияр Қанағатов жетекшілік етуде.

Карантин кезінде жаттығу жиындарын қайта бастау үшін ҰОК, федерациялар мен спорттық базалар әкімшілігі бірлесіп еңбектенді. Спортшылардың қауіпсіздігін сақтау үшін барлық қатаң іс-шаралар қолданылады. Төтенше жағдай кезінде біздің команда спортшылары түгелдей оқшауланып, үй жағдайында жаттығу жасады. Алайда, елдігі төтенше жағдай режимі алынған соң, команда мүшелері олимпиада жолдамасына таласу үшін күнделікті жаттығуға кірісуі қажет. Әрине, біз үшін спортшылардың денсаулығы бірінші орында қала береді. Сол себепті, команда мүшелеріне сапалы әрі қауіпсіз жаттығу процесін ұйымдастыруға міндеттіміз. Бұл ахуалдың оңай еместігін бәрі де түсінеді, сондықтан, қызығушылық танытқан тараптарға бірлесе атқарған қызметі үшін алғыс айтамыз, – дейді Елсияр Қанағатов.

ҰОК аккредитациясынан өткен мамандандырылған спорттық базалар Қазақстан Республикасы мемлекеттік Бас санитар дәрігерінің 10.05.2020 жылы шығарылған №36 спорттық нысандар, базалар және залдардың жұмыс істеу Алгоритмі, «Қазақстан Республикасы тұрғындары арасында коронавирус инфекциясының алдын алуға байланысты іс-шараларды әрі қарай қаталдату» туралы Қаулысына сай санитарлық-дезинфекциялы режимді қатаң сақтағанда ғана оқу-жаттығу жиындарын өткізуге рұқсат алады.

«Ақбұлақ» Олимпиадалық орталығындағы алғашқы жаттығу жиынын боксшылар бастайды. Қазіргі таңда база санитарлық-эпидемиологиялық сақтық шараларын сақтап, толық дайындықтан өтті. Нысандарда санитарлық нормаларды сақтауға қатысты тексеру жұмыстары жүргізілді. Боксшылар жиыны аяқталған соң, оқу-жаттығу жиынына өзге командалар жіберіледі.

OLYMPIC.KZ

ЖҰЗУ

ЭЛЕМДІК ДЕҢГЕЙДЕГІ БАССЕЙН

Талдықорғанда су спорт кешенінің құрылысы аяқталуға жақын. Жұмыс кесте бойынша жүргізілуде, бассейн осы жылдың шілдесінің соңында пайдалануға беріледі деп жоспарлануда.

Элемдік деңгейдегі жүзу бассейні Талдықорғандағы «Жастар» саябағына жалғаса, жаңа оңтүстік-батыс тұрғын аймағында орналасқан. Олимпиадалық стандарттарға сәйкес бассейннің алаңы 27 мың шаршы метрді құрайды. Тағы бір ерекшелігі – сәулеттік кейпі балық сұлбасына ұқсаған. Бассейн күніне 750 адамды қабылдайды.

27 мың шаршы метрді құрайтын алаңда төрт бассейн бар, оның екеуінің ұзындығы 50 метр және ені 25, сонымен бірге суға түсуге арналған балалар бассейні орналасқан. Жабық бассейн жертөлесі бар үш қабатты ғимарат болмақ. Әмбебап бассейн жүзу, аквааэробика, судағы шөген, суға секіру бойынша оқу-жаттығу өткізуге, балаларды жүзуге үйретуге, сол сияқты көрермендердің қатысуымен өтетін жарыстарға арналған. Көрермендер трибунасына 2 мың адам

сияды. Сондай-ақ, мүмкіндігі шектеулі азаматтардың да жүзумен айналысуына жағдай жасалады. Орталықта жаңадан келгендерге арналған арнайы «ванналар», медициналық пункт, «құрғақ» жүзу залы,

спортзал, буфет және т.б. қарастырылған. Жобаны әзірлеу кезінде оның әмбебаптығы мен қауіпсіздігіне көбірек көңіл бөлінген.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

ТЕҢБІЛ ДОП

Қауіпті дерт спортшыларды да айналып өтпеді. Бразилиялық «Васко да Гама» футбол клубының 16 ойыншысы коронавирус жұқтырған.

Футбол клубының ойыншысы коронавирус жұқтырды

Globo Esporte хабарлағандай, 43 футболшының 19-ынан аталмыш вирус табылған.

16 ойыншы оқшаулануға жіберіледі, қалған үшеуінен тек антиденелер табылды. Қалған ойыншылар қайта сынақтан өтеді. Барлығы 350 адам тексерілді, оның ішінде қызметкерлер, клуб әкімшілігі және олардың отбасы мүшелері де бар.

Еске сала кетейік, наурызда коронавирус пандемиясына байланысты Бразилиядағы барлық футбол чемпионаттары тоқтаған болатын.

prosports.kz

БОКС

El Round Final басылымының журналисі Виктор Оливера қазақстандық боксшы Геннадий Головкинді сынға алды.

ШЕТЕЛДІК ЖУРНАЛИСТ ГОЛОВКИНДІ СЫНАДЫ

Оливераның пікірінше, Головкин карьерасындағы екі маңызды жекпе-жекте өзін жақсы көрсете алмаған.

«Головкин – тым артық бағаланған боксшы: мұны мойындау керек. Бұлай айтуыма себептерім бар. Маған да GGG ұнаған, бірақ ол Канелоны нокаутқа түсіре алмады да, өзін нашар көрсетті», – деп жазды Оливера.

Айта кетейік, Головкин Сауль Альвареспен екі рет жұдырықтасқан. 2017 жылы қыркүйекте боксшылар тең түсіп, бұл нәтижеге қарсы шыққандар көп болған. Ал тура бір жылдан соң рематчта Канело Головкинді жеңіп, барлық титулдарын иеленген. Енді боксшылар биыл желтоқсанда не 2021 жылы үшінші рет жұдырықтасуы ықтимал.

Prosports.kz

ТЕННИС

ЖАРЫС СӨТСІЗ БАСТАЛДЫ

Коронавирус пандемиясына байланысты уақытша тоқтатылған спорттық жарыстар қайта өткізіле бастады. Солардың ішінде теннис додалары да бар. Үзілістен кейінгі алғашқы турнир АҚШ-та ұйымдастырылды.

АҚШ-тың бірнеше қаласында өткізіліп жатқан Matchplay 120 жарысында қазақстандық теннисші Дмитрий Попко да бақ сынады. Турнирдің іріктеу кезеңінде отандасымыз төрт ойын өткізіп, соңғысында жеңіліп қалды. Алғаш АҚШ өкілі Маккензи Макдональдтан екі сетте басым түссе, екінші кездесуде Доминика теннисшісі Роберто Сидті 6:3, 3:6, 6:1 есебімен қапы қалдырды. Үшінші бәсекеде тағы бір АҚШ спортшысы Бьорн Фратанджелодан екі сетте айласын асырды. Есеп – 6:1, 6:3. Ал турнирдегі төртінші кездесуінде Попко дәл осы америкалық Бьорн Фратанджелодан 6:3, 1:6, 1:6 есебімен жеңіліп, жарысты аяқтауға мәжбүр болды. Жарыс айналмалы жүйе бойынша өткізіліп жатыр.

Айта кетейік, індетке байланысты турнир барлық сақтық шарасын қатаң сақтап, көрермендерсіз өтуде. Додаға бірқатар төреші мен болбой қатыстырылмаған.

EGEMEN.KZ

